

О побијању правних дела изван стечаја

— Д-р Д. Аранђеловић —

О побијању правних дела у *стечају*, т. ј. кад је над имовином једнога дужника отворен стечај, говори се у другом одсеку новог стечајнога закона за Краљевину Југославију (§§ 27—42). За побијање правних дела једнога дужника, над чијом имовином *није отворен стечај*, остали су на снази, и после ступања на снагу стечајнога закона (1 маја 1930), досадашњи прописи. За Србију је, у главном, меродаван пропис §-а 303 а грађанског законика. Међутим Врховном Законодавном Савету поднесен је већ *пројекат закона о побијању правних дела изван стечаја*, који ће ускоро постати и закон У главном овај пројекат одговара аустријском закону под насловом *Anfechtungsordnung*, који вреди као позитивно право и код нас у Далмацији и Словенији. Са начелима тога пројекта хоћемо уkratко по жељи уредништва да упознамо читаоце „Бранича“, остављајући опширнија излагања за доцније, кад закон буде донесен.

Садржина пројекта поклапа се у главном са прописима стечајнога закона о побијању правних дела у стечају (§§ 27—42 стечајног закона). Садржина права побијања, претпоставке за његово остваривање и начин остваривања, исти су, што је сасвим природно с обзиром на то што се право побијања у стечају и право побијања изван стечаја оснивају на истим правним идејама. И циљ им је исти: да се заштите веровници једнога дужника од повреде њиховога права на намирење из имовине дужника. Средство за постигнуће овога циља пружа се тиме што се веровницима даје могућност да према себи пониште она правна дела дужникова, услед којих нису могли доћи до намирења из имовине дужникова.¹⁾

1. Начелну одредбу садржи § 1 пројекта који прописује да се правна дела, која се тичу имовине дужника, могу изван сте-

чаја побијати у циљу намирења којег веровника и прогласити да су без учинка (дејства). Потребно је дакле да се правно дело дужниково, које се побија, тиче *имовине* његове а не других његових правних односа. Под *правним делом* подразумевају се прво правни послови, који су одвели отуђењу делова дужникове имовине (на пр. куповина и продаја, промена, поклон) или је оптеретили извесним стварним теретом (залогом, службеношћу) или којима дужник прима на себе обавезу која се из његове имовине има наплатити, али и оне изјаве воље, које повлаче извесне правне последице, и ако те изјаве нису правни послови, као одбијање или пропусти да се нешто прибави својој имовини (§ 7 пројекта).

2. И пројекат тражи у првом реду *намеру оштећења* код дужника, чија се правна дела побијају. Јер се у § 2 пројекта предвиђа а) побијање због намере оштећења и б) побијање због отуђивања имовине у бесцење.

а) Тако § 2 каже: „Побијати се могу: 1) сва правна дела која је дужник учинио за време последњих десет година пре побијања у *намери да оштећи* своје веровнике, а та је намера противнику била позната.“ Према томе тачка 1. регулише случај да је намера оштећења постојала код дужника и да је за њу знао онај који је са дужником у томе сада побијаном правном делу учествовао. Та намера оштећења потребна је било да је правно дело теретан или добротин правни посао, јер пројекат каже *сва* правна дела. Да ли је пак та намера оштећења постојала код дужника оцењује суд по слободном уверењу. И ту ће бити оно што прописује ал. 4 § 303 а грађ. зак. да суд долази до уверења о постојању намере оштећења „по околностима, нарочито по природи посла, по основу и начину отуђења, по стању и по личним одношењима у преносу учествујућих лица.“ Податке за постојање те намере као и да је за њу знао дужников саговорач или лица која су погодована, која су имала користи од тога правнога дела (§ 11 пројекта), има да пружи суду тужилац или онај који чини приговор побијања томе правном делу (§ 8 пројекта). Правна дела која се побијају по овој тачци

¹⁾ За ово средство знало је још римско право, које је установило тужбу звану *actio Pauliana*. Наравно да су ову материју регулисала и модерна законодавства. Види: Др. Д. Аранђеловић, *Основи Облигационог Права*, 1929, стр. 102 и сл., и ту наведену литературу. Види још: Verona-Zuglia, *Stechajni zakon*, 1930, објашњења код §§ 27—42, за тим Bartsch-Pollak, *Konkurs-Anfechtungsordnung*, 1927, стр. 1025 и сл.

треба да су учињена за време од десет година рачунајући у назад од дана када је подигнута тужба за побијање или подигнут приговор. Раније учињена правна дела не могу се на основу ове тачке побијати.

3. У §-у 2 тачка 2 вели да се могу даље побијати: „сва правна дела којима се наноси штета веровницима дужниковим, и која су учињена за време последње две године пре побијања, ако је друга страна морала знати за намеру оштећења.“ У тачци 1 дакле тражи се позитивно знање противника о намери дужниковој да тим правним делом оштети своје повериоце, а у овој другој тачци тражи се да је друга страна (она са којом је дужник уговорио) морала знати за дужникову намеру оштећења својих поверилаца. Није потребно да је она баш знала за ту намеру. Али да је била брижљивија у оцени околности, онда би она сазнала за ту намеру оштећења. Има дакле до ње кривице (culpa) што није сазнала оно, што би, употребљујући већу пажњу, сазнала. Да је страна морала сазнати за ту намеру при потребној пажњи, податке за то има да пружи онај који побија дотично правно дело. И по овој тачци побијање правног дела ограничено је на само она правна дела дужникова, која су учињена за време од две године, рачунајући у назад од дана подизања тужбе за побијање или приговора. Ако је дакле дужников саговорач, будући небрижљив, пропустио да сазна да је то правно дело дужник предузео у намери оштећења својих поверилаца, а тужба за побијање је поднесена пошто су протекле две године од дана учињеног правног дела, онда се том тужбом то правно дело неће моћи побити.

4. У тач. 3. § 2 говори се о томе да се могу побијати сва правна дела којима се наноси штета веровницима дужниковим, а која је он учинио, за последње две године пре побијања, а) према своме сада брачноме другу (муж дужник према жени, жена дужник према мужу), било да је то дело учињено пре но што је тај брак закључен или у току трајања брака; б) према другим блиским својацима²⁾; в) или у корист лица под а) и б). Али ова се правна дела под а. б. и в. могу побијати само онда ако је друга страна (она према којој је дужник извршио дотично правно дело, на пр. којој је продао, дао под закуп) знала или је морала знати за дужникову намеру оштећења његових поверилаца. Поверилац који побија правно дело по овој трећој тачци §-а 2 мора доказати да му је тим делом нанесена штета (да се дакле не може измирити из имовине

дужникове), да је оно учињено за последње две године пре побијања, да се дужник налази у брачном или својачком односу према лицу према коме је дело учињено или у чију је корист учињено. Тужена пак страна треба да докаже да у време предузимања правног дела, које се побија, није знала или да није била небрижљива што није сазнала за дужникову намеру оштећења својих поверилаца тим правним делом, чије се побијање захтева. Израз „није морала знати“ у овој тач. 3. значи дакле исто оно што је казано у §-у 3. став 2 стечајног закона, да је дакле то незнање последица пропуштања потребне пажње.

б) 4. Даље се могу побијати по тач. 4. § 2. „уговори о купњи, промени, добављању (лиферовању)³⁾ које је дужник склопио за време последњих шест месеци пре побијања, ако је друга страна знала или морала знати да дужник поменутих уговорима отуђује имовину у бесцење на штету својих веровника.“ Из масе правних дела, која дужник може предузети и која могу бити на штету његових поверилаца, пројекат издваја у тач. 4 § 2 уговоре о куповини, промени и добављању. Да би се ови уговори могли побијати није потребно да је њиховим склапањем дужник ишао намерно на оштећење својих веровника. Довољно је да веровник, који побија, докаже а) да је једним од тих уговора веровник одиста оштећен (јер дужник нема друге имовине, из које би се поверилац наплатио), б) да је тим уговором имовина отуђена у бесцење, што значи, с обзиром на § 559 грађ. зак., да је дужник примио испод половине вредности ствари, коју је отуђио, в) да је друга страна, она која је склопила са дужником уговор о купњи или промени или о добављању, знала или да је услед небрижљивости пропустила да сазна да дужник поменутих уговором отуђује имовину на штету својих веровника, дакле да дужнику не остаје довољно имовине за измирење веровника, г) да је дотични уговор закључен у току последњих шест месеци пре побијања дотичног уговора.

Рокови од десет година (§ 2 тач. 1), две године (§ 2 тач. 2 и 3) и шест месеци (§ 2 тач. 4) долазе у преклузивне рокове, т. ј. кад они протекну онда се побијање не може предузети.⁴⁾

³⁾ Уговори о лиферовању (добављању) је куповина ствари коју продавац нема у моменту продаје, него коју тек мора да навали (добави).

⁴⁾ Bartsch-Pollak, стр. 219 не сматра ове рокове као преклузивне него као *прејисотставку* за постанак права на побијање. Тужилац има да докаже да рокови нису протекли.

²⁾ Лицима означеним у § 4. пројекта.

WWW.СРЕБА
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Побијање бесплатних и њима изједначених располагања.

По §-у 3. пројекта могу се побијати следећа правна дела, учињена за време последње две године пре побијања:

1. *бесплатна располагања* дужника, у колико нису у питању испуњење какве законске дужности, уобичајени пригодни дарови или располагања у примереној висини, која су учињена за опште корисне сврхе или којима је дужник испунио какву моралну дужност или пристојност. Не тражи се овде, да би имало места побијању, намера дужникова да оштети повериоце нити знање друге стране да су тим располагањем повериоци дужникови оштећени.

Под изразом „*бесплатна располагања*“ треба разумети сваки правни посао који с непосредним дејством преноси, измењује или укида права (Bartsch-Pollak, стр. 235), дакле не само поклоне (дарове) које би из своје имовине дужник чинио, него и друга располагања имовином која је дужник, не добијајући наплату, еквивалент, за оно што он даје, извршио, као што су признање дуга, плаћање туђега дуга, које је дужник извршио, пријем туђега дуга, обезбеђење једне тражбине, гашење интабулисаног права, опроштај дуга. Али се не могу побијати она бесплатна располагања, која је дужник учинио у испуњењу какве законске дужности (на пр. плаћајући издржавање деци или сродницима, које им по закону дугује — § 119 грађ. зак., јер таква располагања дужник не чини добровољно), за тим кад је учинио какав пригодни поклон, на пр. својој послузи о Божићу или Новој Години или при каквом радосном породичном догађају (венењу, венчању и т. сл.), који је уобичајен у дотичном месту, даље кад је учинио прилог за коју опште корисну сврху (на пр. за подизање дома за сирочад, за споменик палим ратницима и т. сл.), *а сразмерно* својој имовини (несразмерни прилози могу се побијати), најзад ни онда се не може побијати располагање кад је дужник њиме испунио какву моралну дужност (на пр. сразмеран својој имовини поклон своје старом слузи, једном свом сиротом сроднику, кога по закону није дужан издржавати) или пристојност (на пр. кад је нешто поклонило за учињену му услугу).

2. Стицање дужникових ствари на основу одлуке судске или управне власти, ако је противвредност дата из средстава дужникових; ако су ове ствари стечене од блиских својака дужникових, онда се предмјева (претпоставља) да је противвредност дата из средстава дужникових. На пр. дужник

не плати један свој дуг него допусти да дође до извршења из његове имовине те извршна власт напише и изложи продаји дужникове ствари, а дужник да из своје имовине новац онеме, који на јавној продаји купи те пописане ствари и на тај начин онемогући друге повериоце тога дужника да их подвргну извршењу.

3. Обезбеђење или повраћај мираза, осим у колико је дужник на то био обавезан законом због тога што је престала брачна заједница, или уговором при склапању брака или углављеном приликом давања мираза, или уговором закљученим раније од две године пре побијања.

Обезбеђујући мираз (на пр. одобравањем хипотеке на своје добру) дужник такође смањује ону своју имовину, из које његови повериоци имају да се измире. Према томе ако је он на својим стварима одобрио заложно право, које обезбеђује повраћај мираза или је чак и повратио мираз, у колико се овај састојао из потрошних ствари те је био прешао у својину мужа (§ 766 грађ. зак.), онда те правне акте могу побијати повериоци дужника мужа.

Али како обезбеђење мираза тако ни повраћај мираза не могу се побијати:

ако је дужник на то био обавезан а) *законом* због тога што је престала брачна заједница (§§ 766, 771, 776 грађ. зак.) услед смрти супруга или развода брака; б) или уговором закљученим при склапању брака, на пр. приликом закључења брака уговорено је било да ће муж, кад наступе извесне околности или кад протече извесно време, бити дужан да мираз врати; в) или *уговором* углављеним приликом давања мираза (на пр. после закључења брака углављен је уговор између мужа и оца жениног или кога другог сродника или несродника њеног, којим је конституисан мираз и утврђено кад се мираз има вратити; г) или најзад ако је дужник на повраћај или обезбеђење мираза био обавезан по једном *уговору* који је био закључен раније од две године пре побијања.

4) Обезбеђење или предаја *узмиразја*, дакле оно што „женик или други ко“ к миру женином дода (§ 769 грађ. зак.), пошто се и то у смислу овог законског прописа сматра као мираз (види и § 1230 хрватског одн. аустријског грађ. зак.). Према томе ако се муж обвезе на узмиразје, па за обезбеду те обвезе стави хипотеку на своје имање, онда се та хипотека може побијати. Исто тако се може побијати и пренос својине на предмету узмиразја.

5) Обезбеђење и предаја удовичког издржавања, (§ 774 грађ. зак.). Ако је дакле муж дужник брачним уговором (§ 759 грађ. зак.)

www.ubepaо удовичко издржавање или ради тога уживања штогод пренео од своје имовине на жену, или, ради обезбеђења тога издржавања, конституисао заложно право, онда се сви ти правни акти могу побијати.

Ко се сматра за блиског својака?

По §-у 4 пројекта као блиски својаци сматрају се брачни друг (муж односно жена) и лица, која су у односу сродства или тазбине са дужником или његовим брачним другом у правој линији или до четвртог степена побочне линије; затим посинак и поћерка, поочим и помајка, хранитељ и храник као и онај који живи са дужником у ванбрачној заједници.

У §-у 2 тач. 3. пројекта казано је да се могу побијати сва правна дела којима се наноси штета веровницима дужниковим, а која је он учинио за последње две године пре побијања према своје брачном другу или према другим блиским својацима. У §-у 4 пројекта означаје се сада која се лица сматрају као блиски својаци. Ту долазе: а) брачни друг дужников (муж односно жена); даље б) лица која су у крвном било брачном или ванбрачном сродству са дужником у правој линији (нисходној, дакле дужникови синови и кћери, унуци и унучад и т. д., усходној, дакле дужников отац и мати, деда и баба по оцу или по мајци итд.); в) лица која су са дужником у сродству побочне линије брачном или ванбрачном до четвртог степена (дакле дужникова браћа и сестре — други степен —, синовци и синовице, сестрићи и сестричине — трећи степен, деца од синоваца и синовица, сестрића и сестричина — четврти степен); г) лица која су у сродству по тазбини са дужником у правој линији (на пр. муж је дужник — онда отац и мати његове жене, деда и баба његове жене итд.) или у побочној линији (на пр. муж је дужник — онда брат и сестра његове жене итд.) до четвртог степена; д) лица која су са брачним другом дужниковим у односу крвног сродства у правој линији ма којег степена или њ) у побочној линији до четвртог степена; е) као близак својак дужников даље се сматра његов посинак и поћерка, дакле адоптивни, усвојени син и кћи, дужников поочим и помајка, ако је закључен уговор о усвојењу (§§ 137, 143 грађ. зак.); ж) лица која су у сродству по тазбини са брачним другом дужниковим у правој линији (муж је дужник — онда на пр. други муж матере његове жене) или у побочној до четвртог степена (муж је дужник, онда на пр. жена жениног брата — други степен сродства по тазбини); з) даље хранитељ и

храник, дакле ако је између дужника и кога другог лица закључен уговор у смислу § 144 грађ. зак; и) најзад сматра се као близак својак дужнику она особа, са којом он живи у ванбрачној заједници, конкубинату (дивљи брак, трајна ванбрачна заједница), који има све ознаке брака, само што није закључен у законом прописаној форми (§ 60 грађ. зак.).

Кад је у питању да ли се једно лице има сматрати као дужников близак својак, онда је без значаја да ли је сродство, које постоји између њих, брачно или ванбрачно — тач. 2 § 4.

Побијање појединачних продаја

§ 5 пројекта садржи одредбу по којој се „продаја појединих покретних ствари у обртном предузећу дужниковом може побијати само из разлога наведених у бр. 1 до 3 §-а 2.“ Према томе ако је дужник у својој трговачкој или занатској радњи продавао поједине покретне ствари, онда се такве продаје могу побијати само онда: а) ако је та продаја, учињена за време од десет година пре побијања, извршена у намери да се оштете дужникови веровници, а та је намера купцу била позната; б) ако је та продаја, учињена за време последње две године пре побијања, била од штете веровницима дужниковим а купац је морао знати за намеру дужникову да њоме оштети повериоце, дакле кад је купац из небрежења пропустио да сазна за дужникову намеру оштећења; в) ако је том продајом, учињеном за последње две године пре побијања, нанесена штета веровницима, а као купац фигурисали су дужников брачни друг или други његов блиски својак; али ако ова лица докажу да нису знала нити да су морала знати за дужникову намеру оштећења, онда се дотична продаја не може побијати.

Извршење и побијање

§ 6. пројекта прописује: „Побијање не спречава чињеница да је за дело, које се побија, стечен извршни наслов или да је ово дело већ остварено извршењем. Ако се то правно дело прогласи да је без учинка, онда према веровнику престаје и учинак извршнога наслова.“ Ако је, дакле, лице, са којим је дужник углавном уговор, којим је његов веровник оштећен, подигао тужбу на основу тога уговора и дужник био извршном пресудом осуђен или је чак дужник и испунио обавезу, коју је имао по том уговору, то неће сметати оштећеном веровнику да побија тај уговор односно то испуњење. Прогласи ли суд да тај уговор или то правно

дело нема дејства према веровнику, онда лице, са којим је дужник тај по веровника штетан уговор закључио, неће се моћи позивати на извршност судске одлуке односно на испуњење и не може задржати оно што је извршењем добио, већ то мора вратити у колико је то потребно за намирење веровника (§ 13 бр. 1. пројекта).

Побијање пропуштања

По § 7 „Као правна дела сматрају се и пропуштања, услед којих је дужник изгубио какво право или којима су против њега имовинско-правни захтеви засновани, одржани или обезбеђени. Исто важи и за случај да је дужник пропустио прихватити наследство.“ Према томе може се побијати (тужбом или приговором — став 2 § 8 пројекта) оно правно дело пропуштања, услед којег је дужник изгубио какво право (на пр. дужник неће да подигне тужбу, којом би прекинуо одржај онога, који држи његову — дужникову — ствар, те се одржај наврши и дужникова ствар пређе у својину зукапијента — § 928 грађ. зак., или неће да напада један теретан уговор о отуђењу своје ствари, којим је оштећен преко половине, те му право на тражење поништаја застари — §§ 559 и 930 грађ. зак.). Пропуштања се могу тичати материјалног и процесног права (на пр. дужник неће да изјави правни лек против пресуде којом је осуђен, те она постане извршна). Даље се као пропуштање може побијати и такво дело дужниково, које се у томе састоји што дужник пропусти нешто учинити, па се услед тога пропуштања против дужника *заснује, одржи у снази или обезбеди* који имовинско-правни захтев. Друга реченица § 7. нема значаја за области, у којима вреди грађански законик за Србију, јер наследник прибавља наследство смрћу оставица, него за крајеве где вреди аустријски грађ. зак., који за прибављање наследства тражи и прихват (адисио) наследства, чије се пропуштање онда може побијати.

Ко је овлашћен на побијање?

§ 8 вели: „На побијање је овлашћен сваки веровник, чија је тражбина извршна, без обзира на време њенога постанка, у колико извршење на имовини дужниковој није довело до потпуног намирења тога веровника или у колико се има узети да до тога не би довело. Побијање се може остварити тужбом или приговором.“

Побијање правног дела дужниковог може вршити сваки његов веровник, који има према дужнику *извршну* тражбину било да је ова

тражбина постала пре или после правног дела које се побија. Али то право на побијање има само онај веровник који докаже или да је тражио извршење на имовини дужниковој, па није био потпуно намирен или да извршење — и кад би се предузело — не би довело до потпуног намирења (на пр. зато што дужник нема никакве имовине или је она сасвим недовољна за намирење веровника). Побијање се може вршити а) подизањем *тужбе* којом ће се од суда тражити да прогласи да је правно дело, које се побија, без учинка (§ 1 пројекта) и б) *приговором*. Овде се замишља случај да је ради остварења једнога правног посла, које је дужник закључио са трећим лицем, а којим је послом оштећен дужников веровник, подигнута против дужника тужба. Сада се у ту парницу умеша веровник дужников (§ 65 грађ. пост.) и побија тај посао, којим тврди да га је дужник оштедио. Он се дакле меша у своје интересу да у парници, коју води његов дужник, тражи побијање дотичнога правног дела.

Продужење рока побијања

§ 9. Веровник може, пре него што је његова тражбина постала извршном, или пре него што се докаже да извршење на имовини дужниковој није довело до потпуног намирења, или да до тога неће довести, судском или јавно-бележничком доставом поднеска о својој намери да ће побијати дело извести онога, према коме је ово дело било учињено или његове наследнике. У овом случају рок побијања рачунаће се у назад од времена доставе, ако се има узети да извршење на имовини дужниковој не би ни у време те доставе довело до потпуног намирења веровникове тражбине, а које је побијање учињено до истека две године од времена те доставе. —

Побијање правних дела дужникових може веровник захтевати ако су испуњени услови § а 8. Он дакле мора имати извршну тражбину. С друге стране побијање је везано за рок (§§ 2, 3). Пошто би се могло десити да овај рок протекне пре но што је тражбина веровникова постала извршна или пре но што му је било могућно доказати да покушано извршење није довело до његовога намирења, то му § 9 даје право да још пре наступања извршности његове тражбине, односно пре него што докаже да извршење није довело до његовог намирења, или да евентуално извршење не би довело до његовог намирења, може једном представком, достављеном преко суда или јавног бележника, извести онога, према коме је дотично

правно дело учињено или његове наследнице, о својој намери да побија то дело. У таквом случају сматра се, у погледу одржања рока за побијање, да је побијање учињено на дан доставе поменуте представке, али то само онда ако се побијање заиста учини у року од две године од те доставе.⁵⁾

Побијање пре извршности

§ 10. Побијање се може вршити и приговором пре него што је тражбина веровникова постала извршном. Тако исто у поступку о деоби куповине, која је добивена средством извршења, има места побијању пре него што је тражбина веровника који побија постала извршна. —

Мотиви за овај законски пројекат (ка § 11) кажу да услов извршности тражбине, ради које се врши побијање, може веровника, без његове кривице, спречити да се служи правом побијања и у случајевима, у којима је стављен у положај да мора право побијања одмах вршити. Такав је случај кад веровник хоће да се служи правом побијања као приговором за одбрану од тужбе против њега — веровника — поднесене. На пр. Јован је тражио забрану на имовини свога дужника Стевана пре осуде дужника на плаћање, и власт је приступила попису Стеванове имовине. За један клавир у Стевановом стану Никола тврди да је његова својина јер га је, вели, купио од Стевана и оставио га код овога и даље ради чувања. Ако Никола у смислу § 466 нашег грађ. суд. пост. поведе парницу због својине по писане ствари против веровника Јована, онда ће овај моћи истаћи приговор да побија куповину клавира, закључену између Стевана и Николе, којом је Јован оштећен. Тако исто када веровник, чија тражбина још није извршна, хоће да у судском поступку за деобу куповне цене, добивене извршењем (егзекуцијом) на дужниковој имовини, спречи да који други дужников веровник не добије намирење или обезбеђење из деобне масе за неку своју тражбину која се може побијати. На пр. продата је имовина дужника А. Одређено је рочиште за деобу добивене цене. Јован има једну тражбину против дужника А., која још није постала извршна. Никола тражи намирење из деобне масе дужника А. за неку продају ствари дужнику А., која се може побијати у смислу захтева овога пројекта. Јован може побијати ту продају, и ако његова тражбина још није извршна, да би спречио Николу да се из деобне масе наплати.

⁵⁾ Тако мотиви за овај законски пројекат ка §-у 9.

Противници побијања

§ 11. Захтев за побијање може се остварити не само према другој страни, наспрам које је учињено правно дело, него и наспрам оних лица која су тим делом погодована, ако у погледу њих постоји који од разлога наведених у §§-има 2, 3, 5 и 7.

Побијање засновано против оставиоца наследства може се остварити и против његових наследника.

Против кога другог правног последника или против примаоца права допуштено је побијање, које је засновано против његовог претходника, само онда:

1. ако је у време стицања дотичнога права знао или морао знати за околности, на којима је заснован захтев за побијање против његовог претходника;

2. ако се његово стицање заснива на бесплатном располагању његовога претходника;

3. ако је он блиски својак дужника, осим ако докаже да у време стицања није знао нити морао знати за околности које заснивају право побијања против његовог претходника.

За продужење рокова по §-у 9 довољна је достава поднеска оnome против кога има да се врши побијање. —

Став 1 § 11 решава питање: према коме се може остваривати захтев за побијање правнога дела, најчешће *прошив кога се може йодићи тужба за йобијање йравнога йосла*, којим је веровник оштећен, другим речима решава се питање ко је *йрошивник йобијања*? Ту онда пројекат у првом ставу вели да се захтев за побијање може остваривати: а) према другој страни, најчешће према сауговорачу дужника, са којим је дужник закључио уговор који се побија; б) против оних лица која су тим правним делом (најчешће уговором) *йогодована*, која су из њега извукла извесне користи — на пр. дужник А. закључио је уговор са Б. у корист Вељка; дужник Петров А. има неку своју тражбину обезбеђену хипотеком на добру Бранковом, па се одрече те хипотеке и избрише је, а на његово се место помакне поверилац В., који је знао да А. то чини у намери оштећења својих поверилаца.⁶⁾ Против лица која су правним делом погодована може се захтев побијања остваривати само онда, ако у погледу њих постоји који од разлога наведених у §§ 2, 3, 5 и 7. Потребно је дакле да је то погодовано лице знало или морало знати за дужникову намеру оштећења тим правним делом или да дужник отуђује имовину у бесцење на штету својих веровника.

⁶⁾ Bartsch, Konkursordnung 1927, стр. 224, прим. 6.

Став 2 предвиђа случај да се против оставица једнога наследства могло једно правно дело побијати, да су за то постојали захтевани услови, па онда допушта да се то побијање може остваривати и *против наследника* тога оставиоца. На пр. Алекса је отуђио продајом једно своје добро Марку тако да је веровник Алексин Јанко могао на основу § 2 бр. 2 побијати ту за њега штетну продају. По смрти Марковој Јанко може побијати ту продају и према наследнику Марковом за то што ју је могао побијати и против Марка. Обим одговорности наследника зависи од начина како су се примили наследства. Ако су се примили дакле са пописом, одговараће у границама вредности пописане заоставштине (§ 488 грађ. зак.), а, ако су без пописа, неограничено.

Став 3 § 11 допушта побијање и *против кога другог правног последника* онога, према коме је било засновано право на побијање (против онога који је на пр. прибавио тражбину, која се има побити), али то допушта само у овим случајевима:

1. Ако је тај правни последник (на пр. купац тражбине) знао или морао знати у време кад је прибавио дотично право за околности, на којима је заснован захтев за побијање против његовог претходника. На пр. дужник Јанков Алекса продао је своју ствар Марку у намери да оштети свога повериоца Јанка. Јанко је на основу бр. 1 § 2 могао према Марку побијати ту за њега штетну продају. Марко *прода* и уступи своју тражбину према Алекси (да тражи предају купљене ствари) Стевану, који је знао да Алекса продајом ствари Марку иде на оштећење Јанка или би морао то сазнати да је био пажљивији. Сад је допуштено побијање према Стевану.

2. Такође и онда ако је правни последник или прималац права стекао то право од свога претходника на основу *бесилајног* располагања претходника, дакле таквог располагања за које претходник, чинећи њиме жртвовање из своје имовине, не добија за то никакву или само привидну накнаду (наплату) — на пр. поклоном. На пр. дужник Јанков Алекса продао је Марку своју ствар у намери да оштети свога повериоца Јанка. Јанко је на основу бр. 1 § 2 могао побијати ту за њега штетну продају. Марко *поклони* и уступи своју тражбину према Алекси Стевану. Јанко може побијати ону продају, коју је Алекса према Марку учинио, и према Стевану зато што је Стеван (последник Марков) стекао тражбину према Алекси бесплатним располагањем Марковим. Јанко то може чинити и ако Стеван није

знао да је Алекса оном продајом Марку ишао на оштећење његово — Јанково.

3. Допуштено је побијање против правног последника или против примаоца права и онда, ако је правни последник или прималац права *блиски својак* дужников. На пр. дужник Јанков Алекса продао је Марку своју ствар у намери да оштети свога повериоца Јанка. Јанко је на основу бр. 1. § 2 могао побијати ту за њега штетну продају. Марко поклони или прода ту своју тражбину, коју има према Алекси, Стевану, који је блиски својак (из § 4 пројекта) Алекси. Јанко може побијати ту продају или тај поклон, који је Алекса био предузео према Марку. Ако се побијање остварује тужбом, она ће се подићи против Стевана. Али ако *Стеван докаже* (на њему лежи терет доказивања) да у време стицања тражбине није знао нити да је био непажљив што није сазнао да постоје околности које заснивају право за Јанка да побија према Марку тражбину овога према дужнику Алекси (на пр. да није знао за намеру дужникову да отуђењем иде на оштећење повериоца), онда се против њега побијање не може вршити.

Тужба за побијање

§ 12. Ако се побијање врши тужбом, ваља у тужби навести у којем обиму и на који начин има тужени да нешто учини или да трпи ради веровниковог намирења. —

Тужбом за побијање веровник хоће да омогући своје намирење из имовине дужникове, без обзира на оно правно дело које је дужник извршио, а које омета веровниково намирење и које се побија. Према томе, кажу мотиви ка § 12, није потребно да се тужбом тражи да се правно дело, које се побија, прогласи да је без дејства према веровнику, који га побија нити се то има пресудом изравнати. То не стоји у супротности са прописом §-а 1 пројекта. Пропис § 1 има се само тако разумети да је неважност правног дела према веровнику који га побија претпоставка за дужност тужене странке да изврши чинидбу, која се од ње тужбом тражи

Тужилац у тужби за побијање треба да изнесе величину своје тражбине, чије је намирење онемогућено, и због чега тражи побијање, за тим шта тражи да тужени учини или трпи ради тога да би се тужилац могао намирити — на пр. да тужени врати сав или један део новца који је од дужника примио, да врати целу ствар коју је примио, да врати само један одређени део ствари, да даде накнаду за ствар, коју је примио од дужника, па ју је отуђио или упропастио

или погоршао, да трпи да тужилац врши егзекуцију на дужниковој ствари, на којој је тужени стекао заложно право итд.

Садржина захтева за побијање

§ 13. Све оно што услед правног дела, на које се односи побијање, није ушло у имовину дужникову или што је из ње било отуђено или напуштено, може веровник за себе захтевати, у колико је то потребно за његово намирење; ако то није учинљиво, даће се накнада.

Противник побијања сматра се као непоштен поседник, а његов наследник само онда ако је знао или морао знати за околности које заснивају захтев за побијање против оставиоца.

Ко је чиниоцу, на коју се односи побијање, примио у доброј вери и бесплатно, дужан ју је вратити само у толико у колико је њоме обогаћен, осим ако би се његово стицање могло побијати и као наплатно. —

1. Шта може тужбом за побијање захтевати веровник који подиже ту тужбу? Одговор на то даје став 1 овога §-а. *Садржину захтева* за побијање одређује циљ побијања а он је у томе да се веровник намири из имовине дужникове. Зато се веровнику даје право да тражи а) да се намири и из предмета који, услед правног дела које се побија, *нису ушли* у имовину дужникову. На пр. дужник Алекса закључио је у корист Николе са Х. један уговор, који се може побијати. Веровник Алексин Петар, који је тим уговором оштећен, може тражити да Никола трпи на предмету, који је на основу побијаног уговора добио, извршење (егзекуцију) ради намирења Петрове тражбине. Или дужник је одбио наследство или легат или закони део.⁷⁾ Или дужник А. опростио је своје дужнику Петру новчани дуг од 10.000 дин., колико је Петар дуговао. Веровник А-ов Милан за суму од 5.000 дин., колико износи његова тражбина која се не може измирити из имовине А-ове, може тражити да Петар ипак плати, и ако му је дуг опростен, веровнику Милану онолико колико износи његова — Миланова тражбина. У опште кад веровник тражи побијање правног дела зато што нешто услед тога правног дела није ушло у имовину дужникову, захтев веровника управљен је на то да се веровник може намирити из тога предмета, који није ушао у имовину дужникову, без обзира на то правно дело, услед којег нешто није ушло у имовину дужникову. Веровник

може дакле тражити б) да се намири и из предмета који су *отуђени* из имовине дужникове услед правног дела, које се побија, дакле тражити извршење (егзекуцију) из тога предмета (ствари или права) као да га дужник није ни отуђио. На пр. Петар је продао своју ствар Стевану. Веровник Петров Никола захтева у тужби за побијање те продаје да суд пресуди да Стеван мора трпети да се Никола егзекутивним путем може измирити из дотичне ствари, без обзира на то што је она пренесена у својину Стевану.⁸⁾ Ако је на пр. Петар уступио своју тражбину Стевану, Никола може тражити да суд пресуди да се на њега — Николу — пренесе од те тражбине толико колико је за његово — Николино — измирење потребно, без обзира на уступљење које је Петар учинио према Стевану. Ако је побијаним правним делом заснована за противника побијања једна тражбина или засновано стварно право, онда овај мора веровнику допустити да се из дотичног дужниковог предмета намири тако као да побијаног правног дела није ни било. На пр. дужник Петар је за обезбеђење свога веровника Алексе овоме одобрио интабулацију на прво место на својој кући Други веровник Петров Никола побија ово задужење и заснивање стварног права хипотеке. Тужбом за побијање Никола захтева да се путем извршења намири из Петрове куће, без обзира на хипотеку Алексину, управо да за своју тражбину према Петру добије ранг заложног права који има Алекса за своју тражбину. (Bartsch Pollak, стр. 1058.)⁹⁾ в) Веровник може најзад тражити да се намири и из предмета који су били већ у имовини дужниковој па су, правним делом које се побија, *напуштени*. На пр. дужник Николин Петар имао је право плодуживања на виноград Алексином. Ако се Петар одрече овога права и избрише га из интабулационих књига, Петров поверилац Никола може побијати ово одрицање и тражити да се допусти извршење из овога плодуживања као да оно и даље постоји.

2. Али ако оно што смо горе под а, б и в. изложили није учинљиво, даће се, каже став 1 реченица 2, накнада. Пре свега шта значи израз „учинљив“? Он је превод немачког израза „tunlich“ из § 13. аустријског закона о побијању. Он је шири од појма „немогуће“, јер нешто може бити могуће

⁸⁾ Оно што од ствари, која је била предмет егзекуције, преостане по намирењу Николе, припада Стевану, јер Николи то није потребно.

⁹⁾ Трећим лицима не користи Николино побијање. Према томе ако он успе са тужбом други интабулационички доћи на место Алексе.

⁷⁾ Bartsch-Pollak у нав. делу стр. 209 овде спомињу и одбијање пнуђеног поклона, одбијање понуде за закључење уговора.

али није чинљиво. Bartsch-Pollak у наведеном делу стр. 291. каже да је нешто нечинљиво онда кад је повраћај у природи скопчан са несразмерним тешкоћама, или је дуготрајан или скупоцен. На пр. једна ствар, коју је дужник отуђио, могла би се набавити и вратити дужнику или у стечајну масу, али цена која би се морали платити за ту ствар, није економична. (Тако Верона-Зуља, Стечајни закон, стр. 138). Нечинљивост обухвата и немогућност. На пр. ствар, коју је дужник отуђио, пропала је, ту је ствар неко трећи учинио предметом егзекуције. Кад се дакле не може успоставити стање које је постојало пре предузимања правног дела које се побија; кад предмета, на којем би веровник могао водити егзекуцију ради свога намирања, нема више код противника побијања, онда овај мора веровнику дати накнаду у новцу у износу веровникове тражбине која се није могла измирити. Али тиме што је противник побијања отуђио ствар на начин да је и његов последник одговоран (§ 11 став 3), не престаје одговорност противника побијања, него веровник може да бира: да тужи противника побијања у циљу добијања накнаде или последника у циљу повраћаја ствари. На пр. дужник Петров Јован продао је своју ствар Стевану, а Стеван Николи. Петар може тражити или од Стевана (он је овде противник побијања) вредност те ствари у новцу, у колико је то потребно да се из ње за своју тражбину измири, или од Николе саму ту ствар да је он — Петар — учини предметом егзекуције.¹⁰⁾

3. Противник побијања, онај дакле против кога је подигнута тужба за побијање, сматра се према ставу 2 § 13. као непоштен (несавестан) поседник (држалац) онога, што је на основу побијањог правног дела до њега доспело. Према томе на њега се примењују прописи грађанског законика о одговорности непоштенога поседника за повраћај ствари и плодова (§ 204 грађ. зак.). То вреди и за његовог правног последника, у колико према њему има места побијању у смислу §-а 11 став 3. Кад је пак у питању наследник противника побијања, онда се он сматра и одговара као непоштен поседник само онда ако је знао или ако услед небрижљивости није сазнао за околности, које заснивају право побијања против његовог оставиоца наследства.

4. Међу тим ако је противник побијања, његов последник или наследник чинидбу, на коју се односи побијање, примио у *доброј вери* (као савестан, поштен) и *бесилајно*,

онда ће бити дужан вратити је само у толико, у колико је том чинидбом *обогаћен*. На пр. дужник Николин Петар *поклолио* је Стевану једну ствар, у намери да оштети Николу. Стеван је то примио у *доброј вери*, није знао дакле за Петрову намеру оштећења. Ако он то докаже, онда ће бити дужан да врати то што је примио, у колико се то код њега још налази, или у колико је, ако је отуђио, код њега још зато добијена накнада. Али ако он докаже да је то што је примио потрошио, уништио, или да му је пропало, или да без накнаде даље отуђио, онда, пошто примљеним предметом није обогаћен, отпада дужност враћања односно давања какве накнаде. Ако је пак Стеван *поклоном* дошао до Петрове ствари а знао је за намеру Петрову да тим поклоном оштети свога повериоца, онда је дужан вратити ствар односно дати накнаду за њу и ако није њоме обогаћен, јер би се његово стицање ове ствари могло побијати по § 2 бр. 1. и онда, да ју је стекао којим послом са наплатом (куповином, променом).

§ 14 Кад су трећа лица на стварима, које се морају вратити, стекла права која се не дају побијати, онда мора онај, за време чијег су посуда ствари биле оптерећене, накнадити веровнику штету, ако се његово стицање могло побијати. Наредиње §-а 13 став 3 примењује се и овде. —

Овај пропис претпоставља случај да су испуњени услови који се траже за успех тужбе за побијање, и ствар би имала да се врати те да се веровник, који врши побијање, може из ње намирити. Али она се не може вратити онаква каква је од дужника пренесена правним делом које се побија, јер су на тој ствари трећа лица стекла стварна права на начин који се не може побијати. На пр. Николин дужник Павле пренео је своју кућу на Стевана, али се је против Стевана могла подићи тужба за побијање овога преноса, на пр. на основу § 2. После тога Стеван стави хипотеку на ову кућу у корист Јована, који ништа није знао нити је морао знати о околностима које заснивају побијање онога преноса куће са Павла на Стевана. Стицање овога заложнога права Јовановог не може се побијати. Али пошто је оптерећење куће заложним правом наступило у времену кад је Стеван био поседник (држалац) куће, то онда Стеван мора веровнику Павловом Николи, ако се овај из продајне цене хипотеком оптерећене ствари не може потпуно измирити (јер је ствар оптерећена хипотеком или службеношћу, које купац мора сносити, јевтиније продана), накнадити вредност, за коју је продајна цена куће била смањена услед

¹⁰⁾ В. Bartsch-Pollak, стр. 1059.

оптерећења хипотеком.¹⁴⁾ Оно пак што је горе под бр. 4. казано о признању чинидбе у доброј вери и бесплатно вреди и у случају §-а 14.

Захтеви противника побијања

§ 15. Ради повраћаја какве противчинидбе или ради тражбине, која услед побијања поново оживљује, може се противник побијања обратити само на дужника. —

Ако је противник побијања на основу правног дела, које је закључио са дужником, а к је је од веровника дужниковог побијено, дао дужнику какву накнаду (или боље наплату *Engelt*), онда он, после извршеног побијања, може то што је дао натраг тражити само од дужника а не од веровника који је извршио побијање. На пр. дужник Николин Алекса продао је своје акције Н. Банке Стевану под околностима да је ову продају могао побијати веровник Алексин Никола (§ 2 пројекта) Ако је Никола успео да према себи побије ову продају, те је Стеван морао допустити да се Никола из тих акција намира, онда је у часу намирења Стеван стекао потраживање према Алекси да од њега тражи повраћај цене коју је дао за акције. Други случај: дужник Николин Алекса има једну новчану тражбину према Стевану, коју овај исплати рецимо пре рока Алекси, знајући да овај ту исплату тражи и прима у намери да оштети свога повериоца Николу (да прими новац и потроши). Никола побија ову исплату и успе у томе. Сад он може, ради намирења своје тражбине, да тражи извршење на Алексиној тражбини према Стевану, јер је ова тражбина, и ако ју је Стеван исплатио Алекси, услед побијања од стране Николе оживела. Али Стеван може тражити од Алексе, коме је тражбину исплатио, накнаду штете. Или дужник Николин Алекса плати свој дуг према Стевану истом Стевану, који зна да Алекса плаћа цео дуг, и ако је презадужен, зато да оштети своје друге повериоце. Никола побија ту исплату и Стеван врати примљену исплату да се из ње намира Никола. Услед тога Стеванова тражбина према Алекси оживела је и за њену наплату Стеван се може обратити само на Алексу.

Недопуштеност пребијања.

§ 16. Са захтевом за побијање не може се пребити тражбина коју онај, против ко-

јега је побијање управљено, има према дужнику. — На пр. веровник Алексин Стеван тужи Петра и захтева побијање једне куповине коју је Алекса, на штету Стевана, закључио са Петром. Сада Петар не може против овог Стевановог захтева побијања истаћи и пребити једну тражбину коју он — Петар — има према Алекси. Не може зато јер нема *узајамности* тражбина а исто се тражи и по грађанском законнику (§ 903). Према томе противник побијања (у овом примеру Петар) могао би извршити пребијање само са тражином коју би имао према Стевану.

Ослобођење противника побијања.

§ 17. Противник побијања може се ослободити од захтева на побијање на тај начин што ће намирити тражбину коју према дужнику има веровник који побија. —

Веровнику, који побија једно правно дело дужниково према трећом лицу, стало је до тога да у својој тражбини буде намирен, и да би до тога намирења дошао он и побија дотично по њега штетно правно дело. Према томе ако снај против кога је тужба за побијање подигнута (противник побијања) намира веровника у тој тражбини, онда нема места ни тужба за побијање. (§ 1 пројекта). Веровник дакле нема права да инсистира на побијању тога правног дела. Од противника побијања пак зависи хоће ли испунити захтев побијања или ће намирити веровника (тужитеља). Пример: Алексин дужник Петар отуђио је своју ствар Павлу. Веровник Алекса тужи тужбом за побијање Павла, јер је том продајом оштећен у толико што не може од Петра да се наплати за своју тражбину према њему од 10.000 динара. Тужбени захтев Алексин управљен је на то да се Алекса може намирити за своју тражбину из ствари коју је Петар уступио Павлу. Али Павле може намирити тражбину Алекси, платити му 10.000 дин., и онда нема места тужби Алексиној против Павла.¹⁵⁾

¹⁵⁾ По својој садржини, каже Bartsch-Pollak стр. 1062, 1063, намирење је гашење побојнога дуга противника побијања (из горњег примера Павла) према веровнику (Алекси, да му допусти извршење — егзекуцију — из ствари, коју је Петар отуђио Павлу). Тиме противник побијања (Павле) гаси свој сопствени а не туђ дуг. Али ово гашење производи и то да се једновремено гаси дуг дужника (Петра) према Алекси. Зато за ово гашење туђега дуга вреди § 1358 општег грађ. зак. аустријског (наш § 833 грађ. зак.); противник побијања (Павле) ступа у права намиренога повериоца (Алексе) према дужнику (Петру) и без нарочитог уступања тражбине.

¹⁴⁾ В. Bartsch-Pollak, стр. 291. При томе је, веле ови писци, равнодушно да ли је противник побијања (овде поседник Стеван) сам добровољно оптеретио ствар или је она против његове воље пописом ради извршења пресуде (§ 466 грађ. суд. пост.) оптерећена.

Вишеструко побијање

§. 18. Околност што исто правно дело побијају више веровника не може ни у којем случају имати за последицу да обавезе, које има противник побијања, пређу меру одређену у §§ 13 и 14. —

1. Једним правним делом дужниковим може бити оштећено више његових веровника. Сваки од њих има права да подигне тужбу за побијање тога правног дела. Ове су тужбе са осталне и према томе ако се по једној тужби донесе одлука о задовољењу или одбијању тужбеног захтева, то онда нема утицаја на друге захтеве побијања, који се на истом побојном правном делу заснивају. Ако више поверилаца своје захтеве побијања истога правног дела једном тужбом остварују, онда су они активни учесници у парници, сатужиоци (§ 60 грађ. суд. пост.) и за њих вреде прописи о учесништву у парници.

2. Али и кад више веровника побијају једно правно дело дужниково тврдећи да су оштећени, ипак се не може, веле мотивика §-у 18, „ни у којем случају од противника побијања тражити више од оног за што је, услед правног дела које се побија, дужникова имовина прикраћена“. Противник побијања одговара дакле највише у висини оног што услед правног дела, које се побија, није ушло у имовину дужникову или је из ње отуђено или напуштено било (§ 13 пројекта). „Ова мера чини апсолутну највишу меру и границу до које иде његова одговорност према свима повериоцима, који из правног дела, које се побија, изводе према њему захтеве. Пошто сваки поверилац делује независно од других, али ипак сви заједно могу тражити само највишу меру, то њихов однос према заједничком дужнику (противнику побијања) има извесне сличности с *активном солидарношћу*“ (Bartsch-Pollak, стр. 1064).

3. Шта ће бити ако противник побијања задовољи захтев једног веровника који побија, а има и других веровника са захтевима побијања у погледу истог правног дела? Он се тада ослобођава према свима веровницима до висине своје чинидбе. На пр. Петар је вратио исплату дуга од 10 000 дин. коју је примио од Николиног и свога дужника Павла, а на основу тужбе којом је Никола побијао ову исплату према Петру. Према томе он је према свима побојним веровницима ослобођен до овога износа од 10.000 дин. Ако је пак Петра, чија тражбина износи 10.000 дин., тужио због побијања исплате и веровник Петров Стеван, онда ће Петар бити ослобођен и према Сте-

вану, пошто је вратио примљених 10 000 динара, што је употребио Никола за измирење своје тражбине према Павлу.

4. Кога веровника, кад их има више, противник побијања мора потпуно намирити и према којим веровницима се он може позивати да је другога једнога веровника измирио тако да више није ни према коме обавезан? Bartsch Pollak, стр. 1064, за аустријско право позива се на аналогију из § 892 општег грађан. законика¹³⁾ и вели да противник побијања има да задовољи онога веровника који му то *прво затражи*. Под овим „затражи“ он подразумева свако судско или вансудско тражење (остварење захтева). Према оном веровнику, који *тужбом* побија правно дело, може се противник побијања позивати само на чинидбе, које је извршио услед остваривања побојног захтева подигнутог пре подизања оне тужбе. Пошто он овај основ може истаћи у фази суђења, то онда нема права да се на извршену чинидбу позива према правно снажној пресуди у поступку извршења. На пр. Јован и Павле могу побијати једно отуђење ствари које је њихов дужник Стеван извршио у корист Николе. Јован тужи тужбом за побијање тога отуђења Николу 4 јануара 1930. Али Никола је децембра 1929 вратио ствар, јер му је то тражио Павле, који се из те ствари намирио за своју тражбину према Стевану. У парници Јовановој против Николе треба Никола да се позове на оно враћање ствари, из које се Павле наплатио, јер ако то не учини, а буде осуђен по тужби Јовановој, и пресуда буде дата на извршење (које се састоји у томе да Јован може водити извршење на тој ствари), онда се он према тој извршној пресуди не може позивати на то, да је он ту ствар већ вратио услед побојног захтева Павловог, него ће морати дати накнаду. Србијански грађански законик није, истина, унео § 892 аустријског законика, али би, несумњиво, горње мишљење могли усвојити и за наше право с обзиром на §§ 545, 10 и 8 гр. зак.

5. Кад има више веровника са правом побијања једнога правног дела дужниковог, па захтев једнога веровника на побијање престане не намирењем његовим него на други начин, онда противник побијања није тиме ослобођен према другим веровницима. На пр. Петар, Павле и Стеван имају права да побијају једно отуђење ствари њиховог дужника Николе према Јовану. Ако се сада

¹³⁾ који гласи: Ако је на против једно лице неколицини једну исту целину обећало, и ако су ови изречно били овлашћени, да исту могу нераздљиво захтевати, онда дужник мора целу ствар онемо саповериоцу дати, који му је прво затражи.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Петар одрече тога свога права, или се поравна односно њега са Јованом, онда ово одрицање и поравнање не утичу на право Павлово и Стеваново. Они ипак могу побијати оно отуђење. Али ако Јован *пребије* са тражењем Петровим своју тражбину према Петру, онда то пребијање дејствује и према Павлу и Стевану, јер је овде противник побијања (Јован) губитком своје тражбине према Петру одиста жртвовао своју имовину (Bartsch-Pollak, стр. 1065).

Побијање кад се отвори стечај

§ 19. § 36 стечајног закона наређује у колико се могу даље остваривати захтеви за побијање које су стечајни веровници раније били покренули.

Намирење или обезбеђење које је један веровник стекао побијањем пре отварања стечаја може се, ако се над имовином дужником отвори стечај, побијати по наређењима стечајног закона. —

1. Ако је дужник пао под стечај, а његови су веровници пре пада под стечај остваривали захтеве побијања појединих правних дела тога дужника, онда даље остварење тих захтева може тражити, док стечајни поступак траје, само управитељ стечајне масе — § 36 стечајног закона.

2. Ако је пак један веровник стечајног дужника пре отварања стечаја над имовином овога дужника остварио захтев за побијање и тиме стекао обезбеђење над имовином, која је била до тога правног дела, које је побијено, стечајнога дужника, или је из те имовине, пре отварања стечаја, био измирен, онда се, по отварању стечаја, то намирење односно обезбеђење може побијати, ако постоје услови зато, по наређењима стечајног закона (§§ 28-31). На пр. Петар је платио, и ако је обуставио плаћања, један свој дуг Павлу којему још није приспео дан плаћања (§ 31 бр. 1 стеч. зак.). Поверилац Петров Никола побије ово плаћање и намири се из онога, што је Петар платио Павлу. Сад Петар падне под стечај. Ако се утврди да и Николиној тражбини у време побијања није био приспео дан плаћања а знао је да је Петар обуставио плаћања, онда се и његово намирење из имовине Петрове може побијати. И у овом случају имамо непосредну чинидбу из имовине стечајног дужника. Јер, каже Bartsch-Pollak, стр. 1066, овде се гаси један дуг стечајног дужника (према Николи) тиме, што се једно смањење имовине стечајног дужника (намирење дуга Павлу) проглашава да је без дејства (§ 1 пројекта) према Николи. Смањење имовине стечајног дужника употребљава се дакле

посредно, чинидбом противника побијања (Павла) — враћањем примљеног намирења — за гашење једне обавезе стечајног дужника (према Николи), постоји дакле једна правна радња, и ако није радња стечајног дужника, која се тиче његове имовине. У стечајну масу унеће се онда оно, што је намирењем Николе изашло из имовине стечајног дужника (§ 38 став 1 стеч. зак.).

Забележа тужбе за побијање.

§ 20. Онај који побија може, када побијање врши тужбом, захтевати код парничног суда, да се тужба забележи у књижне улошке код којих извршење тужбенога захтева изискује упис у тим улошцима.

Та забелешка има за последицу да пресуда, донесена по тужби за побијање, вреди и против оних особа, које су после забелешке стекле књижна права. —

Ако је на пр. тужбом за побијање тражено да се поништи пренос својине непокретности, који је дужник извршио и да се својина натраг пренесе на дужника, онда, ако је тужба забележена у земљишну књигу, и ако се пресуди у корист захтева за побијање, дејство те пресуде простира се и на лица, која су *после* те забелешке стекла на пр. хипотеку на дотичну непокретност. Пренос својине на дужника натраг извршиће се без обзира на ту уписану хипотеку, т. ј. она ће се избрисати. Пошто у Србији још нису уведене земљишне књиге то овај пропис §-а 20 нема значаја за Србију.¹⁴⁾

Завршна и последња наређења.

§ 21. Овај закон ступа у живот кад се обнародује у Службеним Новинама, а обавезну снагу добија по протеклу месец дана од дана његовога обнародовања.

Могућност побијања правних дела оцењиваће се по прописима, који су важили у време предузимања правног дела; но наређења овога закона о могућности побијања примењиваће се и на сва она правна дела, која су била предузета после дана којег

¹⁴⁾ Можда би се и у Србији могло поступити овако: дужник Петар пренео је своје непокретно добро на Стевана у намери да оштети свога повериоца Николу. Никола тужи Стевана ради побијања овога преноса и издејствује да се подизање тужбе забележи у интабулационој књизи на име Стеваново. После ове забелешке стави Стеван интабулацију на то добро у корист свога повериоца Павла. Ако се пресуди да пренос својине на Стевана нема дејства према Николи, онда ће овај моћи да тражи наплату из тога добра без обзира на хипотеку Петрову, т. ј. то ће се добро егзекутивно продати без обзира на хипотеку као да је и нема, зато што је стављена *после* подигнуте тужбе Николине.

је овај закон обнародован у Службеним Новинама. —

Да ли се, кад овај закон добије обавезну снагу, може побијати једно правно дело дужниково, којим су оштећени његови повериоци, цениће се по прописима који су важили у време кад је правно дело предузето. На пр. једну је продају своје ствари дужник из Србије извршио 1 августа 1930 године. Узмимо да овај закон добије обавезну снагу 2 јануара 1931 године. Да ли ће се ова куповина моћи побијати, ако се тужба за побијање подигне 10 јануара 1931, оцењиваће се по прописима који су за побијање вредели на дан 1 августа 1930 године. Ако су испуњени услови § 303а грађ. зак. за Србију, онда се и та продаја и куповина по тим прописима може побијати

тужбом, која је подигнута 10 јануара 1931 године.

После обнародовања овога закона наступа једна *vacatio legis* од месец дана од дана обнародовања. Ако и у току овога времена буде предузето које правно дело, које се може побијати по прописима овога закона о побијању правних дела изван стечаја, онда ће се у погледу питања: да ли је могућно побијати то правно дело применити овај закон, ма да он, у време кад је то правно дело предузето, још није добио обавезну снагу. То је пак предвиђено зато да несавесни дужници не би искористили *vacatio legis* за предузимање правних дела која се могу побијати по новом али не би се могла побијати по старом закону.

Корекционализација казне из § 71. Крив. Зак.

Д-р Радоје Вукчевић

Степен кривичне одговорности одређује се, не само према величини дела, већ и према разним субјективним и објективним околностима, под којима је дело извршено. Олакшавајуће и отежавајуће околности при одмеравању казне побројане су у § 70. Крив. Зак. Док је по старом закону било потребно постојање бар две олакшавајуће околности, нови закон захтева једну или више околности, па да према њима казну ублажи.

Ублажење — корекционализација казне врши се према природи тих околности. Из § 71. К. З. произлази, да се, ако закон за једно дело прописује робију од једне до пет година, казна према околностима из § 70 К. З. може ублажити на најмању законску меру те врсте казне, а то је у овом случају на једну годину. Али ако се предвиђа робија до дванајест година као што је случај код убиства квалификованог смрћу — § 178. К. З. онда се казна може према § 71. К. З. ублажити до једне године, као најмање законске мере за ову врсту казне — § 37 К. З.

Закон иде још даље, те у 4 и 5 тачци § 171 прописује, да се према околностима место робије може изрећи строги затвор, место овога затвор, а место затвора новчана казна. Истиче се питање како да се схвати овај законски пропис у случају, кад закон за једно дело не предвиђа једну, већ две врсте казне. За лажне исправе прописана је: робија до пет година или строги затвор, те је важно знати да ли се у овом алтернативном случају може као полазна тачка изабрати мања казна: стро-

ги затвор, или већа казна: робија. Пође ли се од прве солуције, ми би путем ублажења казне за такво дело досудили затвор, а у другом случају — строги затвор.

Г. Урошевић у свом коментару не додирује ово питање, а г. Чубински је мишљења: да се према природи и околностима извршеног дела има најпре одредити која се од алтернативних казни за такву радњу има применити. Узме ли се, да би радњу требало казнити мањом од две алтернативне казне, то би при одмеравању суд могао ову казну: строги затвор, заменити — затвором. Последница би била да једно дело које се кажњава не само строгим затвором већ и робијом буде кажњено само затвором.

Скок са робије на затвор сувише је велик, а и противан § 71. К. З. Негирање ове могућности представља такође ограничење принципа индивидуализације при одмеравању казне, који принцип одговара интенцијама нашег законодавца. У закону нема никакве одредбе по овом питању, те суд у случају стицаја једне или више олакшавајућих околности у делу за које се предвиђа алтернативна казна: робије или строгог затвора, наилази на тешкоће у примени § 71. К. З.

Моје је гледиште да досуђивање строгог затвора место робије представља једно ублажење казне, те да би још једно ублажење представљало дуплу корекционализацију, коју закон није прописао, нити је законодавац хтео. Противна солуција, коју и Чубински заступа, давала би повода да се постави питање: зашто онда постоји кри-

Универзитетска Библиотека
www.univerzitet.hr
Кривични закон, кад је судији остављено да се по свом нахођењу креће између смрти или једне године робије, између доживотне робије и строгог затвора од 7 дана, између двадесет година робије и 7 дана затвора, или најзад између пет година строгог затвора и 25 динара новчане казне.

Има законских прописа који одређују и три алтернативне казне. Дело паљевине из § 189. К. З. казни се смрћу, вечитом робијом или робијом најмање десет година. Према овоме судија би се код овог дела, а према овом гледишту могао кретати, од смрти до строгог затвора од седам дана. Законодавац је примајући принцип слободног судијског уверења хтео да у доказни поступак место форме унесе — садржину, а место формула — разум. Законодавац је проширио и поље примене овог принципа, протежући његову важност ван граница једне врсте казне, али законодавац није хтео да законске прописе о казнама учини излишним, што би произлазило, кад би судијској оцени дао слободу кретања не само у границама једне или две, већ и у границама три односно четири врсте казне. Да је законодавац хтео тако широку примену да да судијској оцени, он би само побројио која су дела инкриминисана, а не би ни за једно од њих предвиђао специјалну казну, већ унео једну општу одредбу да ће се сви злочини и преступи казнити од 7 дана затвора до смрти или од 25 динара до 20 година робије.

Према овоме дупла корекционализација не би била у духу закона. Она би се могла правдати само у оним случајевима, у којима сам закон на њену примену упућује. Има крив. дела, која закон с обзиром на њихову природу блаже казни, а таква су дела и покушаја. Код покушаја закон изрично каже да се он блаже казни него извршено дело, те кад би се за извршење досудила робија, за покушај се досуђује мања казна од предвиђене алтернативне казне, а та је строги затвор. У овом случају строги затвор се узима за полазну тачку при примени § 71. и само у оваквом случају дупла корекционализација казне била би на закону основана.

Сутска пракса прве године примене новог Кривичног Законика истакла је и то, по мом схватању јасно питање: да ли се при примени § 71. К. З. у обзир узима минимум оне казне, која се другом замењује, или пак оне казне, којом се прва замењује.

За кривоклетство предвиђена је казна

од 5 година робије. Ако се према околностима из § 70. а по § 71. К. З. казна ублажи: место робије строги затвор, онда се намеће питање, који ће минимум казне бити меродаван: онај робије од једне године — § 37., или онај строгог затвора од 7 дана — § 39. К. З. По једној куријалној децизији Стола Седморице казна се у овом случају може ублажити до једне године строгог затвора, а према пресуди Апелационог Суда у Новом Саду, у једном идентичном случају — казна се може свести на 7 дана строгог затвора.

У првом случају сходно тачци 4 § 71. К. З. узет је минимум прве казне, која је замењена блажом, а у другом узет је минимум друге блажије казне, којом је прва замењена.

Апелациони Суд у Новом Саду овакву праксу је засновао на обимним расправама, које су се пре рата водиле о значају § 92. Угарског Крив. Закона. По коментарима овог закона суд је увек при замени врста казне могао ићи до минимума блажије казне. Напротив Сто Седморице своју праксу заснива на новом Крив. Закону, и на старијој пракси хрватских судова и закона, ослањајући се на аустријски и немачки кривични закон, према којима је меродаван минимум прве казне, која се блажом замењује.

Становиште Стола Седморице је једино које одговара тексту и духу нашег закона. Према овој пракси, односно према самом закону суд на основу једне или више околности из § 70. К. З. може казну за кривоклетство од пет година робије заменити са строгим затвором до најмање законске мере оне врсте казне, која је за то дело предвиђена. Пошто се кривоклетство казни робијом до пет година, — § 144., а пошто је минимум робије једна година — § 37., то се казна уз претпоставку из § 70 у вези § 71. К. З. може свести на строги затвор до једне године дана, а ни у којем случају на строги затвор до 7 дана — § 39. К. З.

Овај принцип: да минимум казне иде само до минимума оне врсте казне која се блажом замењује, закон јасно изражава речима „те врсте казне“ у § 71. К. З., које се речи односе на првобитну казну, која се блажом казном има заменити. Најзад тај принцип је јасно изражен у немачком кривичном закону, који је нашем закону за углед служио.

Јели вредност покрађе релевантна и код опасних крађа?

Стојан Јовановић

судија

Кривични Законик од 27. јануара 1929. године изазвао је у примени код судова доста спорних питања, како се могло и очекивати. Ово не долази ни отуда, што би овај законик био несавршен, нити отуда што творци његови не би стајали у тесном додиру са савременим животом и садањим погледима народа на кривично-правна питања. Напротив Кривични Законик садањи и с погледом на техничку израду и с погледом на улажење у потребе данашњице најбољи је од свију законика „новога доба.“ Дискусија пак, коју исти у пракси изазива, проста је последица тога, што је то нов законик и што га пракса, да се изразим мало вулгарно, није још довољно сварила. Једно од најважнијих и вероватно најчешћих питања, које се при примени овог законика појављује јесте питање: да ли се крађа извршена на опасан начин, ако је вредност покрађених предмета мања од 300 динара, има квалификовати као дело из § 316. или пак као дело из § 320. Крив. Зак.

И ако можда на први поглед не изгледа тако, ово је питање замашно и од велике практичне вредности. Пре свега од квалификације овде зависи, да ли ће оптужени за време ислеђења бити у слободи или у притвору, што није од мале важности. Затим од тога зависи да ли ће оптуженом судити колегијум и то врло често и у виду пороте или судија појединац, што је од важности и за оптуженог али још више за суд. Даље, ако се дело квалификује као дело из § 316. врло је лако могуће, да при мало незгоднијим околностима по кривца нпр. у поврату за истоветно дело — исти буде осуђен на робију, која по § 46. повлачи трајан или времену губитак часних права. Када се све ово има у виду, као и чињеница, да су крађе у вредностима испод 300 дин. врло честе појаве данашњице, јасно је, да се ово питање мора у пракси што пре расчистити.

Казнени Законик од 29. марта 1860. године био је у овом погледу јасан. Веран принципима који су владали у криминалистици у времену стварања његових изворника, он није могао ни да прави разлику код опасних крађа према вредности покрађе, већ је водио рачуна само о начину извршења дела. Због тога је у свом § 223. прописивао: — — — „**без призрења на величину украденог предмета**“ ит. д.

Кривични Законик садањи нема овакве изричне одредбе, те се поглавито услед тога и појављује истакнуто питање.

Да би се исто правилно расправило мора се, мислим, поћи поиздаље.

Када се садањи Кривични Законик посматра у целини, неоспорно је, да је он задахнут, да се тако изразим, идејама човечности. И поред грубости нарави садашњице исте све више и више постају идеје целог човечанства. С правом се може очекивати да ће човечанство ући у сјајан период човечности у најскоријој будућности, када бар донекле преброди садању економску кризу. Прошлост нас учи, да се и овако тешке кризе могу бар релативно решити, а да апсолутног решења оваквих криза никад од искона није било.

Човечност Кривичног Законика огледа се јасно: у поступању са малолетницима, условној осуди, мерама безбедности у поступку при одмеравању казне, у казнама код појединих кривичних дела и т. д.

Осим човечности одлика је Кривичног Законика и та, што много води рачуна о личности кривца а нарочито о томе, колика је „опасност за друштвени поредак због злочиначке наклоности учиниоца“ — § 70. Крив. Зак.

Имајући ово у виду може се са позитивношћу тврдити, да нови Кривични Законик води рачуна о вредности покрађе и онда, када је крађа извршена на опасан начин. Јер несумњиво је, да је човечно, да се онај, који ноћу украде пар стотина динара казни, ако не блаже а оно бар не и строже, од онога који батином разбије другог главу. И свакојак, да је разбијач главе опаснији за друштвени поредак од кеса-роша на ситно и кокошкара.

Али има ближих и позитивнијих чињеница, које говоре у прилог горњег гледишта.

Поређењем текстова § 223. Казненог Законика и § 316. Кривичног Законика мора се à contrario извести закључак, да § 316. узима у призрење вредност покрађе. Јер, да је законодавац хтео, да сваку крађу, ма и најмање вредности извршену на опасан начин, казни по § 316. он би то изрично рекао, као што је то учинио наш стари законодавац од 1860. године. Истина нови Законодавац није изрично рекао у § 316. ни противно, али је то рекао прећутно, доносећи § 320. кога у садањем опсегу нема у старом Казненом Закоником. У § 320. Законодавац није изрично изузео ни крађе извршене на опасан начин, што би иначе морао учинити, да је његова воља била да се код опасних крађа не води рачуна о вредности покрађе. Онима који кажу: Па

добро, ако је Законодавац хтео, да се опасне крађе испод 300 динара вредности казни по § 320. а не по § 316. Крив. Законика, зашто то није јасно рекао, — може се са исто толико права одговорити: Али, ако је хтео, да и такве крађе казни по § 316. зашто их није изузео изрично у § 320.

Позивање у § 320. на § 314. директно иде у прилог овоме гледишту. § 314. Крив. Зак. у првом делу првог става нормативног је карактера, јер даје општу квалификацију дела крађе, а тек други део тог става говори о простој крађи. Према томе савим је исправно, када се § 316. и § 320., уместо да понове елементе дела крађе, позивају под заградом на § 314. Ово позивање значи само избегавање излишних дефиниција, а никако, да се тим позивањем на § 314. хтело у § 320.. рећи, да се само крађе из § 314. могу казнити по § 320. Баш напротив, како § 314. садржи елементе свих врста крађа, па и опасне крађе, то позивање на њега у § 320. значи да се све крађе па и опасне могу казнити по њему, ако само вредност покрађе не пренаша 300 динара.

Према овоме јасно је, мислити: да је крађа и ако извршена на опасан начин, само ако је вредност испод 300 динара, кажњива по § 320. Кривичног Законика, ergo, да је и код опасних крађа релевантна вредност покрађених предмета.

Прописом § 320. законодавац је исправио неправду, противу које су се у своје време подизали гласови. Јер бивало је случајева да су људи за крађу двају пилета извршену рецимо ноћу одлазили на робију, и то је према ранијем Казненом Закону у тим случајевима морало безусловно бити тако, док је с друге стране, бивало случајева да за убиство човека, и ако хотично, кривац буде осуђен на неколико месеци затвора. Ово ће свакојачко бити један од мотива законодавчевих при доношењу § 320. садањег Кривичног Законика.

На завршетку молим да ми се допусти да кажем, да сам још у првим данима примене Кривичног Законика стао на ово гледиште и да ме је јако обрадовало, када сам за ово нашао потврде у одличном „Тумаџи Кривичног Законика“ од Др Метода Доленца загребачко издање стр. 401. Од осталих наших угледних криминалиста ни г. Др Шиловић, ни г. Др Франк, ни г. Др Живановић, па чак ни наш стари практичар коментатор г. Урошевић нису се у својим коментарима уз Кривични Законик бавили овим питањем. Међутим оно је од великог значаја, те је потребно да се што пре расчисти.

Бићу врло задовољан, ако овим редовима успем, да подстакнем дискусију по овом питању.

Осигурање осуђеника у несрећним случајима при раду

— Теориска разматрања —

Д-р Илија М. Јелић

Два су главна питања која се истичу кад је реч о осигурању осуђеника у несрећним случајима при раду. Прво се састоји у томе, да ли се закон о осигурању слободних радника може протегнути и на осуђенике раднике, и, ако не може, да ли им треба признати право накнаде у несрећним случајима при раду и по коме основу? Суштина другог питања је у томе, ако се осуђеницима радницима призна право специјалног обезбеђења у несрећним случајима при раду, како то право регулисати: законодавним или административним путем? Ми ћемо покушати да у овоме чланку одговоримо на оба питања, разуме се, у што краћем и концизнијем облику с обзиром на простор који нам стоји на располагање.

I.

1. — Као што је познато, доскора је важио искључиво принцип, по коме је повре-

ђени радом имао право на обештећење само онда кад је постојала кривица за његову повреду до онога који га је на рад употребио. Иначе у сваком другом случају повређени није имао права да тражи накнаду штете, нити послодавац дужност да му обезбеди такву накнаду. Али са развојем технике и све већом њеном применом у индустрији знатно се увећала и могућност да се радник лакше повреди и могућност да послодавац више заради, па је нађено за оправдано да онај, који се у циљу што веће добити служи и таквим алатима којима се радници и поред најбоље своје опрезности могу повредити и осакатити, треба да прими на себе одговорност и за све случајне повреде у којима до њега не би било никакве кривице, већ које собом доноси сама употреба индустријског механизма. Зато је недавно усвојен у законима свију културних држава појам професионалног ризика који је увео у

корист повређених радом посебну одговорност послодаваца поред оне опште чију је недовољност искуство доказало, а социјална правда осудила. Како су у данашњим модерно уређеним радионицама казних завода уведене и машине и готово цео други механизам који се употребљава у слободној индустрији и како је на тај начин увећана могућност за евентуалне повреде при раду у заводу каогод и при раду у слободним радионицама, само се по себи намеће питање: да ли се закон о осигурању слободних радника простире и на осуђенике за време докле раде у казном заводу? Истакнуто је мишљење да се закон о осигурању радника у равной мери односи и на осуђенике „раднике“, јер за то говоре све околности под којима се у заводу ради, као исте машине, исти алати, исти рад, исти механизам који се употребљава у слободној индустрији. Зато нема никаква разлога двојити осуђенике од слободних радника, јер и осуђеници од дана кад почну радити постају радници, и самим тим стичу право на обезбеђење од професионалнога ризика. Има писаца који то споре, јер је рад слободних радника уговоран и њихово обештећење потиче из самога ризика око извршења уговора о раду, међутим код осуђеника нема таквога уговора, већ њихов рад наступа по сили самога закона, а чим нема уговора о раду, значи да нема ни радника, ни њихове наднице тј. ни једнога од оних елемената који се траже за примену закона о осигурању радника. Због тога се осуђеници не могу по овоме питању подвести под исти правни основ под који се подводе слободни радници, јер је њихов правни положај према држави сасвим друкчији од онога слободних радника према њиховим послодавцима. На то је гледиште стала и француска јуриспруденција и разне комисије које су испитивале могућност примене поменутога закона на случаје осакаћења осуђеника.

И ми налазимо да се закон о осигурању радника не може применити на осуђенике, јер се њихов рад своди на издржавање казне, а не на вршење једнога права. Између државе и осуђеника не постоји никакав уговор о раду, јер осуђенички рад иде нераздвајно уз казну лишења слободе као њен битни, суштаствени део без кога се она данас не може ни замислити. Отуда кад осуђеник у заводу ради он ништа друго не чини већ издржава своју казну на коју је осуђен, а издржавање казне не може се никоје рачунати као професија. Зато код осуђеничкога рада не може бити ни речи о професионалном ризику, већ једино о обичном ризику који собом носи примена

казне и који захтева просто и обично обештећење а не професионално.

Истакнуте сличности између осуђеничког рада и рада слободних радника казују само то да и осуђенике треба обезбедити од ризика који собом носи увођење индустријског механизма у радионице казних завода, али не и изједначити их са слободним радницима, јер се томе противи сам њихов положај у коме се налазе. На првом месту и за разлику од слободних радника којима накнада почиње да тече од дана повреде, за осуђенике мора почети тећи тек од дана њихова изласка из завода (разуме се под условом да неспособност за рад и тада траје), јер им раније није ни потребна пошто у заводу имају потпуно издржавање. На другом месту износ накнаде мора се одмеравати за осуђенике према врсти и тежини повреде и у виду годишњег издржавања или помоћи, а не у виду ренте која би стојала у одређеној сразмери са њиховом платом, као што се то ради кад су у питању слободни радници, јер осуђеници стварно плате немају, већ имају само извесну награду, која им се даје више с обзиром на њихову моралну поправку и добро владање, него с обзиром на њихову радну снагу и стручну способност. Због тога би било немогућно одредити износ ренте за њих по истоме основу по коме се одређује за слободне раднике. На трећем месту осуђеник мора да губи право на накнаду осим случаја у којима је губи слободан радник још и онда ако би поново допао затвора и, разуме се, за оно време докле би био у затвору, јер ће га у томе случају држава и иначе издржавати. Најпосле, и сам поступак око извиђања прилика и околности под којима се осуђеник повредио, као и око утврђивања врсте и тежине осакаћења, мора бити друкчији од онога кад су у питању слободни радници, јер такву разлику налаже само фактично стање у коме се осуђеници налазе. А све то јасно казује да је ситуација осуђеника сасвим друкчија од оне слободних радника, и да су за регулисање њихова положаја потребне посебне законске одредбе.

Према свему томе, закон о осигурању радника не може се протегнути и на осуђенике, јер се томе противе и правни и фактички разлози: правни утолико уколико између државе и осуђеника не постоји никакав уговор о раду, уколико њихов рад није уговоран, него легалан (као елеменат казне који наступа по сили самога закона), а фактички утолико што и кад би се тај закон протегнуо на осуђенике, не би им се могао одредити износ ренте, пошто немају плате, особито кад би били у питању они који су се повредили одмах по ступа-

њу у завод, јер они за прво време не добијају уопште никакву награду.

2. — Но иако код осуђеника не постоји професионални ризик, код њих постоји једно фактичко стање које у равној мери налаже осигурање осуђеника, каогод што професионални ризик тражи осигурање радника. У принципу осуђеницима се мора признати право на накнаду у свима случајима повреде за време рада у којима би им то право било признато да су тај посао радили као слободни радници, само се то мора регулисати на посебан начин и саобразно приликама у којима се они налазе. За такво осигурање осуђеника говоре и разлози друштвене корисности, и захтеви социјалне правичности, и криминално-политички обзир. С гледишта општих интереса било би опасно не дати накнаду осуђенику, јер када би се једном нашао у слободи он би неминовно морао пасти на терет друштва, или се одати просјачењу, скитњи и другим штетним и по друштво опасним радњама. Осим тога, његова повреда, у случају не давања накнаде, појачала би његове антисоцијалне склоности које би га због освете према друштву поново бациле у злочин и тиме би више нанео штете друштву него што би изнела сума коју би му држава дала на име обештећења. С гледишта социјалне правичности било би нечовечно не дати осуђенику накнаду у свима случајима у којима се даје слободном раднику, јер је слободан радник увек у могућности да напусти рад који би претио његову здрављу или животу, докле је осуђеник те могућности потпуно лишен. Поред тога, неукост и невештина са којом осуђеник почиње занат, недостатак савршених машина и подесних радионица, недовољност надзора и поуке од стручних мајстора претстављају већи ризик у заводу него у слободним радионицама, па је правично да и осуђеници у принципу буду обезбеђени као и слободни радници. Свако друго решење огрешило би се о један од основних принципа модерне државе: принцип једнакости грађана. А свако решење које би се грешило о принцип једнакости грађана, могло би се с правом назвати, не само неправичним, него чак и неморалним.

Најпосле, с гледишта криминално-политичког било би нецелисходно не дати никакву накнаду повређеном осуђенику, јер би то код њега убило сваку наду на бољу будућност и срећнији живот по изласку из казненог завода и тиме увелико омело његово рекласирање, нарочито у случајима потпуног онеспособљења за ма какав самосталан рад. Стога и крајњи циљ казне — рекласирање преступника тражи обештеће-

ње осуђеника у свим случајима повреде при раду.

Према свему горе реченом, осуђеницима радницима мора се признати у начелу право на накнаду у свима несрећним случајима при раду у којима би им то право било признато да су тај посао радили као слободни радници, али не на основу професионалног ризика него на основу фактичког стања које собом доноси извршење казне као јавне установе.

II.

Сви писци, који стоје на становишту да се закон о осигурању радника не може протегнути и на осуђенике раднике, сложни су у томе, да се осигурање осуђеника радника мора регулисати на посебан начин и саобразно приликама у којима се налазе, али се престају слагати кад треба одговорити како да се регулише то питање: законодавним или административним путем. Мањина стоји на гледишту да решење тога питања треба препустити управној власти да га она регулише путем правилника и просте концесије управне власти. Разлози за то ови су. Законско регулисање тога питања немогућно је, јер се томе противе и теориски и практични разлози. Теориски утолико уколико се једно такво право не може засновати на другој основи осим на уговорној обавези државе према осуђенику. Међутим, кад држава примењује казну она тиме не склапа никакав уговор са осуђеницима, већ врши једну од најбитнијих прерогатива своје суверености, а овај се појам никако не слаже са појмом уговора. Са практичног гледишта не би било ни најмање целисходно законским путем наоружати злочинце једним таквим правом које би их ставило према држави у исти положај у коме стоји поверилац према своме дужнику. Осуђеницима се не сме признати једно такво право по коме би они могли да потржу државу пред судове, јер би то ишло на штету одржања реда и поретка у казним заводима. Осим тога, законско регулисање тога питања је сасвим излишно, јер је држави у интересу да обештети сваког повређеног и он ће то увек учинити као год је у финансијској могућности, без обзира на то што испуњење те обавезе зависи од њене воље. Напротив, ако држава не би била у могућности да исплати накнаду осуђеном она то неће учинити ни онда кад би то право осуђенику било ујемчено и самим законом, јер нема закона који би могао приморати државу на испуњење обавезе коју она није у могућности да испуни.

Насупрот томе, већина је мишљења да се осигурање осуђеника мора регулисати законским путем којим би се повређеним осуђеницима ујемчило једно стварно право са свима одговарајућим санкцијама које су потребне за његово остварење. У прилог свога мишљења већина наводи две врсте основа са којих се правно оправдава законско регулисање овога питања. Први основ чине обзира са којих се осуђеници морају обезбедити од самовоље управне власти, поготову кад су у питању економски интереси државни, јер су у тим питањима, не само појединци него и државни органи најосетљивији, па слетствено и најсклонији да погреше и другима нанесу штету. Зато ако се хоће, да управна власт буде обавезна да поштује право осуђеника на накнаду штете, онда то право мора бити признато законом а не управним актом, јер с правног гледиште нико не може бити ограничен својом властитом вољом него само туђом. Слетствено томе, оставити у надлежност управне власти регулисање тога питања значило би исто толико колико уопште и не регулисати га никако, јер је управна власт увек у могућности да осујети готово сваку накнаду било тиме што ће то пита-

ње површно регулисати правилником, било тиме што ће сваке године уносити потребне одредбе у законе о буџету. Други основ чине обзира моралног поретка. Наиме, да би се показало како ваља поштовати законе и испуњавати своје дужности, потребно је да држава прво себе подвргне под удар закона и да примером покаже како ваља вршити своје дужности, јер добар пастир што каже ином и сам потврђује својим чином. Осим тога, вели се, ускратити могућност повређеном осуђенику да тражи заштиту свога права пред редовним судовима не би значило ни мање ни више него поштреше неправичне казне.

Са свега горе реченог и ми налазимо да је много правилније и целисходније да се то питање регулише законом, јер нам се чини, да су разлози који иду у прилог таквога решења много јачи и убедљивији од оних који говоре за другу солуцију.¹⁾

1) Види: *Bulletin de la Société générale de prisons et Revue pénitentiaire*, 1900, 130, 373; 1902, 288; 1903, 203, 774, 1230. Roger Roux: *Les accidents du travail dans les Prisons, Paris, 1903*; Paul Cuche: *Traité de science et de législation pénitentiaires, Paris, 1905, 291—293*; Charles Ferdinand - Dreyfus: *Les accidents du travail dans les Établissements pénitentiaires*. Paris, 1912, и тамо наведену литературу.

Судска и административна пракса

За спорове са државом, кад је трговачки посао у питању, надлежан је редован грађански суд. — Застарелост за накнаду штете против државе, кад проистиче из истог посла, почиње тећи од последње радње министарства против које се не може употребити више редовно правно средство. — Оба ова питања, као претходна, може суд расправити једним решењем.

В. Л. предузимач из У. престаиво је Првостепенем суду за град Београд, да му је Министарство Грађевина уступило набавку шљунка у 10.000 куб. мет. за оправку пута У.—Б. Б.—Љ. коју је он набавку у целости извршио, тако, да је са истим шљунком, по накнадном уговору са Државом, почео ваљање пута, али је надзорни инжињер примио само количину у 8.500 куб. мет. шљунка и одобрио исплату а 1.500 куб. мет. одбио да му исплати, са назнаком, да овај материјал има служити као гаранција, да ће он — тужилац, исти материјал довести у ред и даљи рад наставити.

После кратког времена, посао му је одузет на штету положене кауције а ликвидациона комисија, састављена после овога,

нашла је, да је предузимач В. Л. набавио целокупну количину шљунка у 10.000 куб. мет., па како му је остало неисплаћено 1.500 куб. мет. шљунка, његово потраживање износи 137.199.— дин. Ова сума задржата је да би се набављени материјал довео у исправно стање, пошто је нађено, да исти не одговара потпуно условима.

Са остатком зарађених и неисплаћених сума од стране Министарства у 14.834.41 дин. целокупно његово потраживање износи 152.034.— дин., колика би била његова зарада. Како је пак Министарство, радећи у својој режији, са његовим неисплаћеним материјалом, уштедило на овом послу 134.998.20 дин. колико износи његова зарада, и како му без интервенције суда није хтело ову суму исплатити, што је нарочито констатовано у министарским решењима Бр. 24111/28 и Бр. 24589/28, — то је се обратио Првостепенем суду за град Београд, са тужбом против државе за горњу суму, тражећи од суда, да је на плаћање ове суме осуди.

Тужена држава, у одговору на тужбу, оспорила је тужбено тражење у основу и

количини. По рачуну њеном, тужиоцу је исплаћено више 11.834.40 дин. него што му припада. Истакла је поред тога, да је по §. 939. грађ. зак. право тужиоцево на накнаду штете застарело, пошто је штета за тужиоца настала и постала позната са доношењем решења Бр. 22418/25, кад му је посао одузет и уговор раскинут, а од тада, па до дана тужбе, има више од три године. Исто тако, ако се узме моменат коначног обрачуна као меродаван за сазнање о количини штете, онда је и по томе тужбено тражење на накнаду штете застарело, пошто је коначан обрачун колаудирајуће комисије саопштен тужиоцу 1. октобра 1925. год. а и од тога момента, па до дана тужбе, прошло је више од три године.

Поред тога, тужена држава је оспорила надлежност Првостепеног суда за град Београд, пошто је спор проистекао око испуњења, односно неиспуњења уговора о набављању, и накнада штете због тога тражена, а по §. 17. зак. о устројству трговачког суда, за расправу спорова проистеклих из предузећа набављања и грађевина, надлежан је београдски трговачки суд а не суд коме је тужба поднета.

Тражила је, да суд ова питања као претходна реши и парницу одбаци, како с тога, што је тужиоцево право на накнаду штете застарело — §. 109. тач. 4. грађ. суд. пост. тако и стога, што је тужба поднета ненадлежном суду — § 17. зак. о устројству трговачког суда и §. 49. грађ. суд. пост., пошто је Првостепени суд за град Београд апсолутно ненадлежан за расправу овог спора.

На претходном рочишту, одређеном ради расправе истакнутих питања у одговору на тужбу, тужилац је истакао, да је суд, коме је тужба поднета, надлежан за расправу овог спора, пошто уговор закључен са Државом и ако је трговачки за тужиоца, није трговачки за државу, нити је закључен од ње у циљу шпекулације, већ је у питању набавка материјала за опште добро — саобраћај. Даље је навео, да тужбено тражење није застарело, пошто рок од три године треба рачунати, не од 1. октобра 1925. г. кад је тужиоцу достављен дефинитиван обрачун од стране колаудирајуће комисије, већ од 4. септембра 1928. год. кога је дана решењем министарским тек дефинитивно утврђен обрачун штете настале услед раскида уговора и рада државног у режији са материјалом тужиоцевим, када је и тужилац упућен на редован суд, ако жели своје право да реализује.

Тужена држава остала је при своме тражењу у одговору на тужбу и из истих разлога, наводећи, да је за почетак ове заста-

релости, пресудан моменат завршетка рада колаудирајуће комисије а тај је обрачун достављен тужиоцу 1. октобра 1925. год.

За овим је Првостепени суд за град Београд, решењем својим Бр. 81842 од 22. новембра 1929. г. одбио тужену државу од тражења изложеног у одговору на тужбу, пошто је нашао, да тужбено тражење није застарело, као и да је он — првостепени суд, апсолутно надлежан за расправу овог спора, а из разлога:

I.

„Да што се тиче питања застарелости, по §. 939. грађ. зак. право на тражење накнаде штете застарева за три године од дана кад је оштећеном постала штета позната.

Суд сматра, да је тужилац могао сазнати за наступелу штету тек онда, кад је пала последња и дефинитивна одлука по окончању обрачуна између тужиоца Л. и тужене државе. Ту последњу и дефинитивну одлуку, могао је да да једино Министар Грађевина и он ју је дао решењем својим Бр. 24589 од 4. септембра 1928. г. Свака друга одлука и налаз од министровог решења, па према томе и извештај колаудирајуће комисије, јесте само предлог министру, који нема важности за тужиоца, све док тај предлог или налаз нижих и потчињених органа, као што је овде случај, не добије санкцију у виду министрове одлуке, јер је једино он надлежан, да доноси одлуке ове природе, које важе и за другу страну. Као што је министар одобрио рад колаудирајуће комисије, он је исто тако могао и да га не одобри, или да га измени. Значи, да све од ове одлуке зависи, да ли ће бити за тужиоца штете или не.

А да извештај, па и сама штета, коју је колаудирајућа комисија нашао, нису били дефинитивни, види се најбоље из самог решења Бр. 24589 од 4. септембра 1928. год. где начелник реферишући министру вели:

„Молим Вас Господине Министре, да изволите решити:

1. да се одобри рад колаудирајуће комисије;
2. да се предузимач Л. одбије од свог неумесног тражења;
3. да се предузимачу Л. врати положена кауција...

Дакле, овде се ствари могу једино дефинитивно расправити и то први пут и кад дефинитивно министар доноси своју одлуку, да се рад колаудирајуће комисије одобри, да се Л. одбије од свога тражења задржате зараде и да се тужиоцу врати његова кауција.

Јер, да је штета и количина тек сада утвр-

бена и да је све зависило од министрове одлуке, види се и по томе, што се тек после ове одлуке враћа тужиоцу његова кауција. Ако је питање штете дефинитивно утврђено решењем од 1. октобра 1925. г., како то тврди тужена страна, одкуда то долази, да се тужиоцу не враћа његова кауција одмах, већ тек после три године, кад је министар донео своје решење по томе питању.

Према томе, застарелост се има рачунати од 4. септембра 1928. г. односно од 17. септембра 1928. г. када је решење Бр. 24589 саопштено тужиоцу. Како од тада па до подношења тужбе није прошло 3 године, то и потраживање тужбичево није застарело и приговор тужене стране у том погледу неумесан је и на закону неоснован.

II.

Што се тиче приговора тужене стране, да је за расправу овога спора овај суд ненадлежан, већ Београдски Трговачки Суд, Суд је нашао, да је за расправу овога спора овај суд апсолутно надлежан, а не Београдски Трговачки Суд, а то са следећих разлога:

Суд налази, да уговорени посао, ма колико имао сличности са предузећем набављања и грађевина, ипак није апсолутно трговачки посао, јер тужена држава није трговац, нити је овај посао за њу трговачки, а поред тога, спорни уговор није закључен у циљу спекулације, већ је у питању набавка материјала за опште добро — саобраћај.

Трговачки Суд је апсолутно ненадлежан за све спорове, који потичу из таквих трговачких послова, који се тек акцесорно сматрају као трговачки послови, т. ј. с обзиром на особину дужника.

Закључени посао пре се може назвати уговором о најму. У ствари, овај посао се састоји из комбинације уговора о купопродаји и уговора о најму. Првобитно између тужиоца Л. и тужене државе закључен је уговор о лиферовану, односно о купопродаји 10.000 куб. мет. шљунка. Да је на томе остало, посао би био купопродајни, а како га држава није закључила у циљу спекулације, то се исти не би могао сматрати као трговачки. Међутим, накнадно је закључен уговор и о ваљању пута. Али ти су радови око ваљања пута које тужена држава назива предузећем грађевина и због чега и тражи да се Суд огласи ненадлежним, споредног значаја, јер су од много мање вредности. Према томе, природе овога посла, има се ценити по првобитно закљученом послу који преставља једну обичну купопродају, која за тужену

државу није трговачка, те је, према томе, за расправу по истој, апсолутно надлежан овај Суд, а не Београдски Трговачки Суд.”

Али по жалби Државног Правобраниоца под Бр. 8619 Касациони Суд у своме III. одељењу решењем својим Бр. 3415 од 17. марта 1930. г. поништио је горње решење првостепеног суда.

„Зато, што по последњем одељку § 49. грађ. суд. пост. ако тужени у одговору на тужбу учини примедбе противу надлежности првостепеног суда, онда је Суд дужан прво и претходно расправити засебним решењем само то питање о надлежности суда. Према томе, погрешно је тај суд, што је се претходно упустио у свом решењу Бр. 81842 и у оцену истакнутог питања о застарелости тужбеног тражења, па тек онда о надлежности суђења; већ је требао решењем расправити питање о надлежности, па кад то решење постане извршно, онда даље да по закону поступи.”

Пошто је одредио ново рочиште, на коме су парничари остали при својим ранијим наводима, а у смислу обавезних примедба, првостепени суд је донео ново решење на дан 13. маја 1930. год. под Бр. 37199 којим је се поново огласио апсолутно надлежним за расправу овог спора и нашао, да тужбено тражење није застарело. Судски разлог је истоветан са разлогом из ранијег решења Бр. 81842/29., само је суд у овом решењу претходно расправио питање своје надлежности, па онда питање застарелости тужбеног тражења, док је у ранијем решењу ова два питања расправио обрнутим редом.

По жалби Државног Правобраниоца под Бр. 56513/30. Касациони Суд је у своме III. одељењу решењем својим Бр. 12618 од 18. октобра 1930. год. жалбу одбацио а горње решење Првостепеног Суда о снажио.

На овај је начин горње питање надлежности и застарелости дефинитивно расправљено одбијањем тужене државе, која је ова питања истицала.

Тако је један пут више потврђено правило, утврђено сталном праксом Касационог Суда, да и они уговори, који се сматрају првенствено трговачким, као што је уговор предузећа за набавке и грађевине или уговори о куповини и продаји, нису трговачки за Државу, пошто се она не бави трговином, нити закључује уговоре у циљу спекулације, већ ради извршења вишег циља, због кога држава и постоји. Стога је и Првостепени суд за град Београд, као грађански, потпуно правилно, оглашен надлежним за расправу овог спора.

Друго питање, питање застарелости пра-

ва тужиоцевог на тужбено тражење, исто тако је правилно расправљено, у духу већ утврђене праксе Касационог Суда. Моме-нат дакле, почетка застарелости из § 939. грађ. зак. јесте онај, кад су све радње државног надлештва у спору — овде Министарства Грађевина — дефинитивно завршене, тако да се против њих не може употребити никакво редовно правно средство. На пример, министар је, после прибављања свих потребних података и комисијских извештаја, заинтересовано лице одбио од тражења и упутио га на суд, дајући му образложено решење. Ако је се то лице тужило Државном Савету на ово решење, па му Државни Савет одбацио тужбу и решење министарско оснажио, онда му рок за тужбу по основу накнаде штете код редовног грађанског суда тече од дана саопштења пресуде Државног Савета. Ако се пак то лице није тужило Државном Савету, онда му рок за ово тражење почиње тећи од извршности пом. решења, т. ј. на месец дана по пријему истог.

Још једна карактеристика судског решења о коме је горе реч, јесте у томе, што су једним решењем расправљена два претходна питања. Обично суд у оваквом случају доноси прво решење о својој надлежности, па кад оно постане извршно, тек тада решава о другом претходном питању — застарелости. Решавајући заједно ова два питања, суд је врло добро учинио, уштедео је у времену, а није се огрешлио ни о закон, пошто му је ову радњу Касациони Суд санкционисао.

Строго узев, држава није ни требала истицати ова два питања, која нису много спорна ни у теорији а поготову ни у пракси, после утврђеног становишта Касационог Суда у многим споровима пре овог, где су истицана горња питања. У обичном животу, оваквим приговорима иде се на то, да се спор о д у г о в л а ч и — протекло је близу годину и по дана док су првостепени и Касациони Суд по два пута дали своја мишљења по истакнутим питањима — а таквим средствима држава се до сада није служила у одбрани свога права. Јер поред тога, што није свеједно за државу, чак и кад је парнична странка у једном спору, да јој суд не уважи захтев, не може бити свеједно тој истој држави, што се на тај начин непотребно штети друга парнична страна, један њен држављанин, дакле један део ње саме, чију штету, у виду накнаде трошкова, има ипак на крају крајева она сама — држава да поднесе. То је нарвоученије из овог спора.

4. новембар 1939. год.
Београд.

Видан О. Благојевић
адвокат

Надлежност Државног Савета, као Врховне Државне Управне Власти, по трећем ставу чл. 170. Зак. о општинама (српског), није укинута чланом 52. Зак. о Државном Савету и Управним Судовима.

Одлука Опште Седнице Државног Савета од 12. марта 1927. год. противу решења среског начелника, коме је претходило решење општинске власти, не подноси се тужба Управном Суду, већ се изјављује жалба Државном Савету. —

I. Р. О. Својом одлуком од 6. дец. 1925. Бр. 625 решила је да је РФЦ дужна плаћати општинску мерину за сав цемент, који производи у својој фабрици. На то решење изјављена је жалба Поглавару Среза Космајског, који је решење општине одобрио, а жалбу одбацио — својим решењем од 23. децембра 1925. год. Бр. 23.895.

Противу тога решења среског поглавара РФЦ поднела је тужбу управном суду. Суд је по званичној дужности нашао да је надлежан, а ни једна страна није истичала ненадлежност, и 12. априла 1926. год. под Бр. 3531 пресудио да се решење поглавара среског поништи.

II. По жалби поглавара среског и Р. О. Државни Савет је 15. маја 1929. год. под Бр. 29.488/27. у своме V одељењу поништио пресуду Београдског Управног Суда 3531/1926. јер је нашао да управни суд није био надлежан да решава по овоме спору. Наиме, према одлуци Опште седнице Државног Савета од 12. марта 1927. год. надлежност Државног Савета, као врховне државне управне власти, по трећем ставу чл. 170. зак. о општинама (српског) није укинута чланом 52. зак. о ДСУС. У смислу ове одлуке која је за одељења обавезна, РФЦ, када је била незадовољна решењем Поглавара Среза Космајског Бр. 23.895/1925. имала је, према ставу 3. чл. 170. зак. о општинама право жалбе Државном Савету, а не право тужбе управном суду.

По тим примедбама, обавезним, управни суд је по одржаном рочишту, донео пресуду 24. октобра 1929. год. Бр. 17.806 и њоме тужбу РФЦ одбацио као упућену ненадлежној власти. Али је ипак у својим разлозима навео ово: „Приликом доношења своје прве одлуке управни суд је сматрао да је његова надлежност за расправу ове парнице ван сваке спорне дискусије. Зато, што се по овом спору одлуком општинског суда и одбора, као и нападнутом одлуком више управне власти — вређа право појединца, а никако није у питању повреда интереса јавноправног карактера. Према томе, по мишљењу овога суда, овде је искључена примена става 3. чл. 170. српског за-

кона о општинама, већ у овом случају, при коме се одлуком управне власти третира спорна ствар појединца, има своје примене наређење чл. 15. и 18. зак. о ДСУС. А по тим прописима се спорно питање расправља административним спором пред управним судом. Али како је Државни Савет својим примедбама, које су за суд обавезне, поништио првашњу пресуду овога суда тужба РФЦ има се одбацити као упућена ненадлежној власти.”

Противу те пресуде РФЦ је изјавила жалбу Државном Савету, и будући да је по среди био спор у вредности око 600.000.— динара, разрадила је опширно у жалби питање о административним споровима и судској надлежности. Тако је изнела следеће:

1. Установљењем управних судова ишло се на то, да се приватним лицима, чије је право или непосредни лични интерес повређен каквим незаконитим актом управне власти, да могућност да пред управним судом брани своје право. Због тога је у чл. 15. зак. о ДСУС. утврђен општи принцип: да управни судови суде по свима административним споровима. У чл. 18., пак, истога закона, одређено је да се жалба противу незаконитог акта управне власти подноси само на једну вишу управну власт. А противу одлуке те управне власти подноси тужба управном суду. Да се под управним властима подразумевају и самоуправне, општинске, власти, прописано је изрично у чл. 18. зак. о држ. савету и управ. судовима.

Према томе за расправу питања о надлежности инстанца за разматрање правних лекова употребљених противу управних аката општинских власти, од важности је то, та општинских власти, од важности је то, да ли је дотичним актом општинске власти повређен интерес јавно правног, или приватно правног карактера. Ако је први случај, онда се има поступити по чл. 170. зак. о општинама. Али ако је други случај, онда се имају применити прописи чл. 15—18 зак. о ДСУС. и противу одлуке прве надзорне власти, тужба се има поднети управном суду.

То што је чл. 170. зак. о општ. прописано да се противу одлуке надзорне власти подноси жалба Државном Савету, не може ни у колико утицати на онај ред, утврђен чл. 15—18 зак. о Држ. Савету. Јер да је законодавац хтео да задржи у важности пропис чл. 170. зак. о општ. и за случајеве, у којима је повређен приватно-правни интерес појединца, он би то изрично рекао, као што је учинио последњим ставом чл. 18., у коме је прописано: „ако је та управна власт министар, тужба се подноси Држав-

ном Савету.” И када је изузет само овај један случај, за који је и пре установљења управних судова био надлежан Државни Савет, а други се случаји не помињу као изузеци, значи, да за све те друге случаје важи општи принцип о надлежности: да се противу одлуке прве више управне власти у свима случајевима подноси тужба управном суду — ако та власт није министар.

Да је то одиста тако, види се и из чл. 29. зак. о посл. реду, у коме је изрично наређено: да противу управних аката општинских власти, којима се вређају права или непосредни лични интереси појединаца, у смислу чл. 18. зак. о ДСУС. има места жалби првој претпостављеној власти. Противу њеног решења подноси се тужба управном суду:

Ова законска одредба не може се сматрати као нова одредба, која се има примењивати само на будуће случаје, већ је она објашњење чл. 18. зак. о ДСУС., на који се изрично позива. Установљење неке нове надлежности противно одредбама закона, о ДСУС. или изван одредаба тога закона, не може се замислити у овом закону о пословном реду. Јер, да је законодавац хтео да установи какву нову надлежност, он би то учинио изменом закона о ДСУС. А кад то није учињено, већ је одредба чл. 29. унета у зак. о посл. реду онда је то знак, да се тиме не установљава нова надлежност, већ само објашњава пропис чл. 18. зак. о ДСУС.

Спор у питању, између РС и РФЦ је административни спор у правом смислу те речи, и стога се питање употребе правних лекова има решити по чл. 18. зак. о ДСУС и чл. 29. зак. о посл. реду.

2. Пропис чл. 170. зак. о општ. није апсолутног карактера да неби допуштао какво одступање. Тај се пропис, ако се баш и тумачи онако како жели Државни Савет, може односити само на случаје, који су засновани на закону о општинама. Али, поред овога, има још закона, којима су општинским властима додељене извесне функције и призната извесна права. По сваком од тих закона прописан је други ред употребе правних средстава — изузетно од чл. 170. зак. о општ. И када год се појави који од тих случаја, питање надлежности за употребу правног средства и рока за изјављивање жалби, расправља се тим законом, а не чл. 170. зак. о општ.

Примера ради треба истаћи:

По питањима грађевинске природе жалбе се подnose Министарству Грађевина, односно надлежној грађевинској власти, а не редовној надзорној власти.

По питањима експроприације надлежни су: делом првостепени судови, делом Министарство Грађевина.

По питањима таксеним и трошаринским надлежан је Министар Финансија.

Један такав изузетан случај је и у овоме спору. Акт општинске власти, који је изазвао овај спор, заснован је на закону о општинској мерини, а не на закону о општинама. Чл. 26. правилника за извршење тога закона прописано је: да се противу решења и пресуда општинског суда подносе жалбе надлежној полицијској власти, а противу одлука ових — подноси жалба Министру Народне Привреде, који решава у последњем степену.

Тим законским одредбама одређене су за све спорове по закону о мерини друге инстанце за изјављивање жалби, различите од оних које су предвиђене чл. 170. зак. о општ. По тим одредбама као прва виша власт појављује се полицијска власт. Али како је чл. 18. зак. о ДУСУ, који је доцнијега датума, прописано да се противу одлуке прве више власти подноси тужба у правном суду, том је одредбом измењен чл. 26. правилника за извршење закона о мерини у толико, што се противу одлуке прве надлежне — полицијске власти не подноси жалба вишој управној власти, већ тужба управном суду.

Према томе по зак. о мерини, до установљења управних судова, Државни Савет уопште није био надлежан. А од установљења тих судова појављује се надлежност Државног Савета само по закону о ДУСУ, као врховног управног суда, а не по чл. 170. зак. о општинама као врховне управне власти.

Државни Савет није усвојио разлоге изнете у овој жалби. Ни оне под 1. ни оне под 2. Већ је својим решењем од 19. фебруара 1930. год. Бр. 257/1930. решио да се жалба РФЦ одбаци, а пресуда управног суда од 24-Х-29. Бр. 17.806 оснажи.

Ш. Питање надлежности је у пракси веома важно. Употреба правних средстава везана је за рок и за надлежну власт. Ако се правно средство не упути надлежној власти, сматра се као да није ни употребљено, и не може се доцније, пошто је прошао рок, обнављати. Стога је и судска пракса у овим питањима изнад свега важна.

Овде смо изнели један случај, у коме је правно средство употребљено у 1926. год. А Државни Савет, на основу одлуке Опште Седнице из 1927. год. одлучио у 1929. год. да је то правно средство поднето надлежној власти. Опширни разлози, наведени у последњој жалби Државном Савету, су истовремено и разлози којима се доказује

нетачност те одлуке Опште Седнице Државног Савета. Са разлозима Државног Савета није се у овом питању сложио ни Београдски Управни Суд, али је по истима морао поступити, пошто су за њега обавезне.

Од значаја је да и наши коментаристи управнога права сматрају да та одлука Опште Седнице Државног Савета није на закону основана. Тако гг. Љуба Радовановић и Др. М. Илић у своме издању Одлуке Државног Савета год 1930. (књ. I стр. 15. случај 5) веле да та одлука није основана на закону. Г. Б. Франтловић у своме издању Закона о ДУСУ. и Закона о пословном реду год. 1930. стр. 17 не каже то директно, али дискретно скреће пажњу практичарима на ту одлуку, по којој је чл. 18. зак. о ДСУС на територији Србије изгубио сваку важност, јер га Државни Савет према одлуци своје опште седнице чија је одлука обавезна за оделења, не примењује.

Административни спорови, који настају услед одлука општинских власти су веома чести. Да не би други, држећи се закона о ДСУС, у употреби правног средства противу одлуке прве више власти, среског наменника, прибегли тужби управном суду, скрећемо им овим рефератом пажњу на наведену одлуку Опште Седнице Државног Савета, по којој треба поднети жалбу Државном Савету.

Самуило Демајо, адвокат

Верски обзир парничара нису разлог за одлагање рочишта за заклетву.

Фирма Ф. Ф. С. из Лиона, преко свога пуномоћника, тужбом својом од 29. маја 1929. год. Бр. 48412. тужила је Београдском Трговачком Суду госпођу Н. Н. трг. из Београда за дуг од 8.775.20 фр. фр. од узете робе. За доказ свога потраживања понудила је туженој главну заклетву.

Тужена Н. Н. преко свога пуномоћника, на рочишној белешци од 7. октобра 1929. год. изјавила је: да прима главну заклетву да тужилачкој фирми ништа не дугује. На основу те изјаве Београдски Трговачки Суд пресудом својом Бр. 86489 досудио је туженој главну заклетву на околност: да тужилачкој фирми не дугује ништа, па ако се на ово закуне, онда да се тужилачка фирма одбије од свог тражења, а ако се не закуне, онда да плати тужиоцу спорни дуг са таксом и трошковима.

По жалби тужене стране Касациони Суд решењем својим Бр. 3684/30. оснажио је предњу пресуду.

На рочиште од 4. јуна 1930. год. одређено ради полагања заклетве, тужена Н. Н. није дошла, већ се јавила актом којим тражи одлагање рочишта, јер је, вели, болесна

и за доказ тога подноси лекарско уверење. Пуномоћник тужилачке фирме тражио је да суд одреди једног од судија са деловођом, који ће од тужене узети заклетву у њеном стану, пошто је она болесна, а том његовом тражењу има места по § 273. став II. грађ. суд. пост. Суд је усвојио ове разлоге пуномоћника тужилачке стране и донео одлуку, да судија са деловођом изиђе на лице места и од тужене узме заклетву у њеном стану.

Тужена Н. Н. на позив суда да положи заклетву изјавила је: **да она има крвављење (менструацију), а по прописима њене вере, кад је у таквом стању, не може улазити у цркву нити примати црквене обреде.** Пуномоћник тужилачке стране изјавио је: да су ови наводи тужене неумесни и тражио је да се пресуда огласи извршном у смислу неположене заклетве.

Београдски Трговачки Суд решењем својим Бр. 42986. донео је одлуку, да се наводи тужене одбију из разлога: што по § 278. став II грађ. суд. пост. закон предвиђа само начин заклињања за нехришћане и прописује како ће се они заклињати. Сем овог одступања закон не познаје никакав други основ, по коме би парничару било допуштено да се не закуне, а да му суд то уважи. Па како у конкретном случају тужена Н. Н. није хтела да положи заклетву и ако је, нормално и објективно узевши, била апсолутно способна за то, јер је била при чистој свести, здравом разуму и способна за нормалан разговор и размишљање — о чему се је суд из разговора са њом уверио — то се пресуда суда Бр. 86489 има огласити за извршну у смислу неположене заклетве.

По жалби пуномоћника тужене стране II Одељење Касационог Суда решењем својим Бр. 9220 од 24. септембра 1930. год. оснажило је предње решење Београдског Трговачког Суда, те према томе, **по одлуци највишег суда, жена, без обзира које је вере, обавезна је на полагање заклетве и ако има крвављење (менструацију).**

Н. Ј. В

Две одлуке Касационог Суда изазване сукобом надлежности између првостепеног суда и редовне иследне власти.

I

Шеф Управе града М. актом бр. — упутио је Касационом Суду у смислу § 41. кр. суд. пост. предмет спора Н. Банке противу Ј. Н. трг. из М. ради извињања дела фалсификата, пошто је у току извињања грађанског спора установљено пред судом, да је меница, која је предмет спора, фалсифико-

вана, наводећи да је између њега и иследног судије првостепеног суда избио сукоб односно надлежности, и да се је овај последњи огласио ненадлежним зато што није у питању чиновничка кривица, па како и он, шеф Управе града М. одбија од себе надлежност позивајући се на § 6. кр. суд. пост., јер се је дело пред судом појавило, то је молио Касациони Суд да по овом сукобу донесе своју одлуку.

По овом је Касациони Суд на основу чл. 8. Закона о своме устројству и § 41. кр. суд. пост. нашао :

Према § 6. кр. суд. пост. ако би се какво кривично дело пред судом догодило или појавило суд ће сам ислеђење учинити и пресудити. У конкретном случају дело се је појавило пред трговачким судом, но како он по закону о своме устројству није у опште надлежан за ислеђење и пресуђење по кривичима, то за ислеђење по појављеном делу надлежна је редовна иследна власт — Управа Града М., а не иследни судија чија је надлежност изузетна.

II

Иследни судија Првостепеног Суда актом својим бр. — послао је Касационом Суду акта кривице Н. Н. трговца из М. због дела из § 73. Закона о заштити ауторског права, наводећи, да му је редовна иследна власт доставила акте ове кривице на надлежни поступак.

У смислу чл. 63. и 76. зак. о зашт. аутор. права, иследни судија првостепеног суда одбио је такође надлежност за вођење кривичне истраге по овом предмету са разлога :

1. Према § 76. зак. о зашт. аутор. права за сва дела обухваћена овим законом, ако не би постојали нарочити прописи у томе закону, надлежна је редовна иследна власт, пошто још није ступио на снагу нов Зак. о крив. суд. пост. Како се за инкриминисано дело из § 73. Зак. о зашт. аутор. права не предвиђа специјални поступак ни у једном делу овога закона, то ислеђење по овом крив. делу има да води редовна иследна полицијска власт;

2. што се прописи §§ 54. и 55. Зак. о заштити аутор. права односе само на суђење;

3. што се обезбеђење из § 60. истог закона може тражити само тако, ако је редовна тужба поднета и ако су испуњени услови из тач. 1. и 2. пом. §-а а да, при том, акт тражења задовољава фискалне и грађ. суд. пост. захтеве. Молио је Касациони Суд да овај појављени сукоб надлежности у смислу § 41. Крив. суд. пост. реши.

Касациони Суд расмотривши акта ове

кривице са мишљењем и једне и друге власти на основу § 41. крив. суд. пост. налази: да је за вођење кривичне истраге по предмету ове кривице надлежна иследна полицијска власт са разлога: што ће се по § 76. Зак. о зашт. аутор. права, до ступања на снагу Законика о судском кривичном поступку од 16-II-1929. год., за преступе из Зак. о зашт. аутор. права примењивати општи пропис Закона о поступку судском у кривичним делима који важи за територију надлежног суда, а у овом случају § 6. Зак. о пост. суд. у крив. делима за Краљевину Србију, пошто за представљено дело из § 73. Зак. о зашт. аутор. права није предвиђена специјална надлежност и поступак за вођење крив. истраге по овом закону, а § 53. истог закона говори само о суђењу преступних дела из Зак. о зашт. аутор. права а не и о вођењу кривичне истраге по истим делима.

Душан П. Мишић
судија Варошког Суда

§ 2. Кр. Законика и противразлози Скопљанског Апелационог Суда од 22 фебруара 1930. год. Бр. 1934.*

Да би се разумео § 2. Кр. Законика не сме се губити из вида принцип *nulla poena sine lege* и да је нов законик — закон, самим тим, што је заменио ранији, бољи т. ј. боље одговара садањем друштвеном захтеву. После тога, технички термини „законик“ и „закон“ не могу се бркати односно замењивати — као део и целина — јер су закони (параграфи) поједини делови кр. законика. Налазимо, да претходно још напоменемо да сваки закон из кр. законика има — то није само овде случај — посредну или непосредну везу са осталим законима из општег дела крив. законика а катака и из посебног, и да сви ти прописи чине органску целину у посматраном крив. закону у датом моменту (тај закон има гравитациони положај).

Покушајмо, у главним линијама, да применимо горње наше држање.

При суђењу — сматрамо да § 2. кр. законика везује и иследну власт — слику инкриминисаног дела из старог закона треба упоредити са оном, која се добија при додиру са новим — абстрактно узевши — како у погледу елемената инкриминације тако и у погледу висине и врсте угрожене казне. — Овај рад даје најчешће и дефинитиван резултат.

Посао конфронтације наставља се даље. Посматра се органска целина једног и дру-

гог закона. И ова фаза испитивања има виртуални карактер.

Сада се, тек, намеће испитивање органске целине закона у погледу строгости и у односу на конкретан случај. — Налазимо за потребно да подвучемо да у ова три случаја субјективни моменат оптуженога не улазе у рачун. Најзад, долазе чисто индивидуални моменти оптуженога у оцену.

Иако предњи начин испитивања, који је закон блажији, изгледа врло компликован, ипак, у примени, није тако, пошто садањи наш крив. законик, са својим модерним, хуманим и гипким одредбама упућује, готово, од првог момента, судећу односно истражну власт, којим путем може доћи до испуњења наређења из § 2. кр. законика.

Признајемо, да поред оваког педантног (не у најлошем смислу) начина истраживања, ипак се не може доћи до неког апсолутног решења, јер, најзад, шта је блажије а шта строжије спада, тако исто, у области релативитета.

Стари се закон (а не Законик) може ваљаво стриктно по наређењу § 2. кр. законика. Казати да се примењује стари законик у целини ако би неки параграф (закон) из тога законика био блажији по кривца, нетачан је израз односно представља збрку појмова, јер таква примена значи само да посматрани закон у својој органској целини подвргава кривца блажијој казни.

Да је овако резонување тачно, даје нам за право и чл. 4. Закона којим се стављају на снагу и уводе у живот кривични законик... А неће се ваљда рећи да се § 2. кр. законика и чл. 4. предњег закона искључују!

Ми нисмо имали намеру да се овде упуштамо у детаље. Нама је био циљ да скицирамо основне линије овог интересантног питања које, на жалост, неће имати срећу да се њиме правни свет дуже позабави, јер спада у ред ефемерних правних проблема.

Изнећемо сада противразлоге Скопљанског Апелационог Суда: „У § 2. крив. зак. од 1929. г. усвојен је принцип примене блажијег закона у случају, кад је кривично дело извршено за време владе старог закона а пресуда се изриче у времену важења новог закона. При оцени питања, који је закон блажији, мора се водити рачуна о томе да ли је примењен само један законски пропис, или је примењен цео законик. У првом случају (ако је примењен само један законски пропис) мора се применити у целости онај законски пропис, који је блажији. У другом случају (ако је примењен цео Кривични Законик, као што је са-

* Види „Бранич“ Бр. 1—6 од 1930. год. стр. 46.

да случај код нас) мора се водити рачуна и о законским прописима у посебном делу кривичног законика, који се односи на дотично кривично дело и о законским прописима у општем делу кривичног законика, па се имају применити они законски прописи, који су за кривца блажији, јер се само на тај начин у судској пракси може извести до краја принцип примене блажијег закона. Поред тога, по правилу се примењује нови кривични закон, који је у важности, а по изузетку стоји закон, који је укинут и то само, ако је блажији од новог закона а дело је учињено под владом старог закона. Па, како су прописи општег дела новог кривичног законика од 1929. г. блажији од прописа општег дела старог законика, то се ови прописи новог кривич-

ног законика имају и применити. Према томе, гледиште Касационог Суда, изнето у предњим примедбама противно је овом принципу, јер не допушта примену блажијих законских прописа из општег дела кривичног законика у случају, кад је законски пропис из посебног дела старог казненог законика блажији од одговарајућег прописа новог кривичног законика.

Солидарисући се са предњим противразлозима усуђујемо се да изразимо извесну резерву што се тиче уопштавања при тврђењу, да су прописи општег дела новог крив. законика од 1929. г. блажији од прописа општег дела старог казненог законика.

Душан П. Мишић
судија Варошког Суда

Страно правосуђе

Старатељски судија одговара за штету, по правилу, само малолетнику а не и трећем лицу.

(Пресуда од 2-V-930.: Ш. 266 (29))

Сиже спора: Малолетни Карл Б. тужио је тужитељицу (Саревинско железничко друштво) за штету због једног несрећног железничког случаја. Њега је у овоме спору заступао Хајнрих Бергман, које је, као супруг небрачне матере Карлове, био Карлу старалац, али је у спору свугде као његов отац означаван. Спор се завршио поравнањем, у коме се тужитељица обвезала да Карлу плати 20.000.— марака. И у овме поравнању Хајнрих Б. означен је као отац Карлов, те је указано на могућност ограничења његове заступничке власти (§ 1627. ff Грађ. зак.) и наређено да се старалачком суду достави препис поравнања. Тужитељица је доставила препис поравнања старалачком суду у Оберхаузену са пропратним писмом, да ће положити уговорену суму по поравнању оцу повређенога, ако до 11-XII ове год. од старалачког суда не буде добила противу тога протест. Писмо и препис поравнања, пошто су добили актне знаке, изнети су стар. судији, али без акта која се односе на старалаштво. Судија је на њих ставио наредбу: „у архиву“. Тужитељица, која није добила од старалачког суда никакав одговор, исплатила је Хајнриху Б. 20.000 марака, и тек је доцније сазнала да су поравнање и исплата према Карлу непуноважни услед оскудице садејства старалачког суда. Хајнрих Б. би отпуштен као старалац. Нови старалац тражио је од тужитељице

новом исплату суме по поравнању, и она му је ту суму и по други пут исплатила. — Тужилачка странка трудила се да поврати новац од Хајнриха Б., али га је добила само делимице; остатак није могла да наплати. Сад она тражи тај остатак од тужене стране (Пруске државе) која јој је одговорна за штету, зато што је старалачки суд, у своје време, њену претставку од 29. новем. 1926. год. оставио без одговора. Прве инстанције одбиле су тужилачку страну.

Разлози пресуде: Жалба се ослања на повреду § 839. Грађ. зак. и § 286. Грађ. пост. Она је неоснована. Одговорност старат. судије, која се одређује по општим принципима § 839. Гр. зак., постоји, нормално, само према малолетнику у чијем интересу има да дела, а не и према трећим особама, које га, по правилу, само тада могу ангажовати, ако се његова радња појављује као повреда њихових права, према §§ 823. и 826. Грађ. зак. Да би се ово начело учинило разумљивим и у сумњи, у интересу правне безбедности, искључило, одредба из § 1848. Грађ. зак. уметнута је у право о старатељству (упореди мотиве: IV 1191). Наука и правосуђе до сада су једногласно, на овај начин, ограничавали службени круг стар. судије. (Упореди RG. Kommentar Anm. d zu § 839., Anm. 1 zu 1848; Plank, Anm. 3 zu § 1839; Staudinger, Anm. 11. a zu § 839.; Anm. 7. zu § 1848.; RGZ 80, 406 85, 416). Може остати неодлучено, да ли се стар. судија у службеној дужности што према малолетнику огрешио. Тужитељица из тога не може за себе изводити никакво право. Могло би бити само речи, да ли се стар.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

судија огрешио и према тужитељици учинио одговорним са каквог другог нарочитог гледишта, које стоји изван старатељског права, на пример због тога што је стар. судија представку тужитељице оставио без одговора. Општа обавеза стар. судије да трећим особама даје извештаје на њихова питања не постоји. Стар. судија није обвезан да интересенту који са малолетником хоће да предузме какав посао, даје објашњења у погледу односа заступања. Он је, често пута, побуђен, да, из општих обзира, у тежњи да једном грађанину, који тражи правну помоћ, буде на руци, одговара на питања. Тада мора са највећом брижљивошћу да даде тачан извештај, иначе може, свакојачко, по § 839. Грађ. зак., да навуче на себе одговорност за штету (RGZ 93, 61). Али његова дужност за давање извештаја трећем лицу не постоји. Уз то, у конкретном случају, Апелациони суд утврдио је, без повреде правила о тумачењу, да се представка тужитељице уопште и не појављује као какво питање или молба за извештај. Може се приступити извођењима Апелаци. суда, која смисао претставке тачно у томе виде, да се њоме хтело да учини стар. судији саопштење о поравњању у интересу детета, да би његов тобожњи отац, при узимању обвезе према § 1642. Грађ. зак., могао бити под надзором судије.

Zentralblatt für die juristische Praxis.

Д. С. Петковић

Чувар мираза дужан је да врати мираз услед отпадања сврхе и у случају саме брачне раставе.

(OGH, Wien 1.-IV-30. 2. Ob. 259).

Тужбом је тражен повраћај мираза од оца мужевљева, датог му при закључењу брака који је растављен кривицом мужевљевом. Тужбено тражење задовољено је у свима инстанцијама. Жалбено тврђење да је требало по § 1264 тужбу управити прво противу мужа, зато што брак још постоји а са њим и сврха мираза, иако је изречена растава између брачника, Касациони суд је одбио у разлозима: „Није потребно да се испитује да ли брачна веза још постоји и по изреченој растави брачника кривицом мужевљевом. Нема сумње да је предаја новца, пре ступања брачника у брачну везу, имала сврху изражену у § 1218. Грађ. зак. а на име: „олакшање трошкова скопчаних са брачном заједницом”. Тој сврси требале су да послуже камате и свакојачко и сами износи главнице, које је туженик по пристанку тужитељице (или њеног брата)

имао да даје своме сину, али увек под претпоставком постојања брачне заједнице, а она је сад раставом раскинута”.

Zentralblatt für die juristische Praxis, Wien.

Д. С. Петковић

Обим мираза одређује се према имовним односима даваоца мираза у времену стварног постанка потраживања. Околности које су после настале морају се оставити без пажње. — §§ 1218., 1264. Гр. зак.

OGH, Wien 2 - IV - 930. 2. Ob. 266).

Разлози: Обим мираза одређује се, ако није тражен при закључивању брака, према имовним односима обвезаног на давање мираза у времену постанка потраживања мираза, јер то потраживање постаје према обвезаноме по мери његове способности давања. Према томе, околности и промене које би доцније наступиле морају за одређивање мираза, у принципу, остати без пажње, пошто би иначе потпуно могуће било да се осујети потраживање мираза пословним или каквим другим располагањем. Из тога разлога морало се и у овом конкретном случају без пажње оставити, што је обвезани своју трговачку радњу отуђио у току отвореног поступка. Ако нижи суд мисли да се молитељица мора са погоршањем имовног стања њенога противника у току поступка, да помири, зато што своје миразно потраживање није тражила одмах при ступању у брачну везу већ тек неколико година доцније и што је поступак отворен за испитивање њеног потраживања трајао дуже време, онда је такво схватање лишено сваког основа. Актива обвезаног се, према томе, морала узети у рачун из времена, у коме је за молитељицу постало миразно тражење. И тако ваља у рачун увући и трговачку радњу туженика која му је тада још припадала.

Zentralblatt für die juristische Praxis, Wien.

Д. С. Петковић

Расправни суд може допустити једном наследнику да, и противу воље других наследника, врши над заоставштинским предузећем, преко трећег лица, право контроле које му припада.

(OGH. 29-IV-930. Ob 418).

Расправни суд одобрио је једној од наследница противу воље друга два наследника, да над заоставштинским предузећем врши право контроле које јој припада, преко Х. Више инстанције одобриле су ту одлуку расправног суда. Разлози: Свакако овде не долази у обзир § 105. Тргов. зак.,

јер јавно друштво, чији би другари били наследници, не постоји. У питању је једна мера предузета од расправног суда, која се односи на управу заоставштином. Та мера није противна никаквој законској одредби и појављује се као целисходна с обзиром на запете односе наследника.

Zentralblatt für die juristische Praxis, Wien.

Д. С. Петковић

Допуштена награда брачног посредника.

OG Brün 6-II-30, R. II-29.)

Тужилац је, по нагону туженика, предузео 33 путовања у разне градове, у сврси да га информира о особама његових вереница и њиховом имовном стању: даље, и упознавао га је са њима. — Тражио је да му туженик плати обећану награду за ту извршену радњу. Првостепени суд му је награду досудио. Апелациони суд је то одобрио из ових разлога: „Да је тужилац, на буди какав начин, наговарањем, хваљењем, уклањањем сметњи и противности утицао на слободну вољу туженога или стављене му у изглед заручнице да би до закључења брака дошло, онда би у томе лежала забрањена радња брачног посредовања. Друкчије ствар стоји овде, где је тужилац путовања предузео да би туженика информисао о особама и имовном стању дотичних дама. И то што их је упознао са њима не долази под § 879. Грађ. зак“.

Zentralblatt für die juristische Praxis, Wien.

Д. С. Петковић

Закључење брака Аустријанца са туђинком у туђини. Неодржавање форме која у туђини важи, брачна је препрека јавно-правног карактера.

(OGH, Wien 27 - III - 30., 3. Ob. 210).

Аустријанац А. венчан је са италијанском грађанком Б. 2. - VII. - 25., од католичког свештеника у Јужном Тиролу. Б. тужи и тражи да се брак огласи за ништаван. Округни суд одбио је тужбу зато, што се неодржавање страних прописа о форми не може, по службеној дужности, испитивати и што је тужитељица својим саучешћем у ништавности и наставаљању брака изгубила право да га напада.

Апелациони суд и Касациони суд огласили су брак за непуноважан. Разлози: Брачна препрека недостајања изјаве о пристанку у смислу § 75. Грађ. зак., по § 94. истог зак., јавно-правне је природе. Пуноважност брака мора се, према томе, по службеној дужности испитати. За брачне препреке јавно-правног карактера не добија примену одредба § 96. Гр. зак., која важи само за приватно-правне брачне препре-

ке. Стога је без значаја да ли до тужитељице има какве кривице за неважност брака. Закључивање брака је формални правни посао, т.ј. потребна изјава за његово заснивање има само у толико важности, у колико је у одређеној правно прописаној форми изјављена. Та форма управља се, према § 37. Гр. зак., по закону места закључења, свеједно, да ли један од уговорача има домицил у својој земљи и да ли су особе које уговор закључују у туђини хтеле, да он важи и у њиховој отаџбини. Парничне стране закључиле су брак у месту, за које је, на основу итал. закона, прописано да се брак може пуноважно закључити само пред државним чиновником за закључивање брака. Форма коју итал. закон прописује није испуњена те је брак, по итал. закону, непуноважан. Према оном горе наведеном начелу то има такође да важи и за аустријску правну област. По § 75. Грађ. зак. мора свечана изјава пристанка за ступање у брак бити дата пред духовником једнога од младенаца. Свештеник које венчање врши појављује се у том погледу као орган државне власти, који има да потврди један цивилно правни акт. Држава не тражи ту од свештеника религиозну радњу, већ извршење једне службене радње. У правној области, где је прописано матричарско венчање, свештеник који венчава није државни орган већ само духовник; изјава пред њим дата није никакав свечани правни акт него религиозна церемонија. Свештеник који је на итал. правној области благословио брак, није за закључивање брака ни италијански ни аустријски функционер. Стога се не може тврдити да су захтеви § 75. Грађ. зак. задовољени.

* * *

Прописи о матричарству ступили су на снагу у Јужном Тиролу од 1. јануара 1924. г., а остале одредбе брачног права италијанског Code Civile од 1. маја 1924. г. Услед конкордата од 29. септ. могуће је закључење брака и у Италији пред духовником.

Zentralblatt für die juristische Praxis, Wien.

Д. С. Петковић

I.

А је прегазио жену Б а њен муж Ц и њен непунолетни син Д тражили су накнаду штете у форми месечне ренте од 60 шилинга.

Првостепени Суд у Бечу одбио је и оца и сина од тражења. Оца по том основу што он као муж није био издржаван од своје жене, а сина по основу: што је према њему до пунолетства у обвези издржавања отац,

а не мајка. Овај спор је месецима лутао од првостепеног до највишег суда, а тек скоро је пресуђен у начелу, иако сума још није одређена. Највиши суд је стао на гледиште из Волфовог коментара да су оба тражења оправдана, с разлога:

Што је усмрћењем жене муж изгубио помоћника у кућним пословима, те је у својој имовини за ту вредност оштећен, коју сада мора другима издавати за обављање оних послова, које је за живота жена обављала. Пошто је његово давање за ове послове редовно, то је он у праву на месечну ренту у износу ових издатака, а на име накнаде причињење штете.

Син пак није у праву издржавања према оцу, већ према оцу и мајци. Оба родитеља обвезна су да својим имањем или приходима издржавају сина, а ти приходи биће већи ако потичу из два извора. Смрћу мајке усахнуо је један извор те је издржавање место на два фонда ограничено сада на један. Ако су му пре и отац и мајка могли осигурати издржавање од по 30 шилинга сваки, сада је он ограничен само на очевих 30 шилинга.

Поред овог син је лишен материнске неге, бриге и старања, а то све представља једну вредност, која се путем давања од других има тражити, или се ње одрећи. Та давања и оскудицу у многосте проузроковао је шофер, који је његову мајку прегазисо, те му суд с изнетих разлога као и оцу даје право на месечну накнаду штете, с тим што ће се према околностима и привредној моћи криве стране сума одредити.

II.

А је тужбом тражио од Б да му поврати 335, од 650 шилинга, колико му је платио за продату краву. Ово тражење је засновао на томе што крава није давала предвиђени квантум млека, те је тиме њена вредност сведена на само 315 шилинга.

Првостепени суд је тражењу донекле удовољио и тужиоцу досудио 90 шилинга на име изгубљене користи за време док је краву код себе држао. Другостепени суд је тужиоца одбио од тражења, са разлога: Крава даје мање млека него је тужилац предвиђао, али за спор није меродавно што се предвиђа, већ што постоји.

Крава се за млеко не да у пуној мери искористити, али се може искористити за кланицу. Тужилац је краву трећем лицу продао, те он смањење куповне цене не може по коментару Крајнц-Еренцвајга тражити, већ је пре продаје могао тражити само раскинуће уговора.

Највиши суд је тужиоцу досудио 250 шилинга, а пресуду образложио на следећи

начин: Нижи суд није улазио у питање одговорности продавца за причињену штету. Ако на продатој ствари постоји нека мана, продавац самим тим није одговоран, јер може бити да он за ману није знао, као што за њу није знао ни купац.

Али суд је предвидео разлику између: смањења цене и накнаде штете. Док је основ првог тражења: мања вредност ствари због мане, основ другог је: причињена штета услед те мане. Разлози вишег суда побијају разлоге нижега: да је тужилац могао само пре продаје краве тражити раскинуће уговора. Купац је могао краву употребити за млеко или кланицу, али он се према продавцу није обвезао на само један од ових начина употребе, као што се ни продавац није обвезао да ће крава давати одређен квантум млека.

А ипак има се узети да се једна крава редовно искоришћава не само за млеко, већ доцније и за месо, те се оба капацитета имају узети као њена својства. Па ако је тужилац краву, која је требала по својој структури и спољним знацима давати дневно 8—10 литара млека, продао само за кланицу, јер је она давала свега 4—5 литара, то значи да је он претрпео извесну штету, што краву није могао продати са оба претпостављена атрибута, већ само са једним. Тиме је, услед ове мане на крави, која њој одузима другу могућност употребе тужилац краву јефтиније продао, па је суд по слободној оцени узео, да му тужени на име накнаде штете има платити 250 шилинга.

III.

Општина је одговорна за накнаду штете код несретних случајева услед слабог стања општинских путева, не само кад се она одржавању путева стара, већ и кад то одржавање на треће лице путем уговора пренесе.

А је преко једне рупчаге на путу општине Б пао са својим моторциклом и претрпео извесну штету и повреде. Одржавање пута општина Б је путем уговора пренела на С. Првостепени суд у Инсбруку досудио је тужиоцу А накнаду штете у $\frac{4}{5}$ његовог тражења, а другостепени суд ову је накнаду умерио на $\frac{1}{2}$ тражења. Највиши суд је оснажио ову одлуку, а разлози су:

По закону о путевима општина је обвеза да ове одржава у реду. Ова обвеза не проистиче из повреде једног прописа, по којему је држава бригу на општину пренела, већ напротив из повреде дужности, коју јој је фискус наметнуо.

Општина одговара и за штету, причињену кривоцом или немаром њених органа. Обвезе на накнаду штете она се не може

ослободити ни онда, када своју обвезу, у овом случају обвезу одржавања пута пренесе на друга лица. Противна солуција могла би имати ту последицу да се та обвеза пренесе на такво лице, чији капацитет плаћања заостаје иза могућности оштећења. У обвезу одржавања путева у исправном стању садржана је не само обвеза пешачког већ и колског саобраћаја. Сви који у тим циљевима путеве хоће да искористе могу претпоставити да су путеви подесни за ход или вожњу, тим пре што је стање уредности путева законска обвеза општине.

Као што је општина обвезна на накнаду штете за поломљени моторцикл, тако је исто одговорна и за штету и трошкове изазване несрећним случајем. Утврђено је да већ годинама општина није никакву бригу одржавању својих путева посветила, а да су разне рупчаге, које стварају елементарне непогоде и превозна средства затрпаване летећим песком. Овај песак није био никаква препона, те су кроз њу точкови пропали у рупчагу и тиме је тужилац

тешко повређен. Суд му је за то признао накнаду штете и за смањену привредну моћ — инвалидитет, као и трошкове око лечења.

Али за несретан слушај није крива сама општина, већ и тужилац. Он је тим путем и пре тога возио, па је морао приметити да стање пута изискује највећу пажњу и опрезност при вожњи. Да је он ту пажњу и опрезност поседовао, он би волан јаче држао, те му се овај услед потреса не би из руку истргао, нити би несрећа наступила. Значи да је одговорност за несрећу двострана.

Општина је одговорна због неуредности пута, а тужилац због своје неопрезности. Степен одговорности странака не да се тачно одредити па онда штету имају подједнако снети. Према томе општина је осуђена на плаћање половине тужбеног тражења, а другу половину има снети сам тужилац.

Zentralblatt für die juristische Praxis.

Д-р Радоје Вукчевић

Из Адвокатске Коморе

Члански улози.

Закон о адвокатима у §-у 43. под г) овластио је скупштину Адвокатске Коморе између осталог и да одређује улоге чланова. Циљ и начин плаћања чланских улога прописани су у §-у 62. пословника Коморе. Тамо се каже: да се чланарина употребљава за покриће издатака потребних за правилно функционисање Коморе; да се висина чланарине одређује буџетом за сваку буџетску годину; и да се чланарина плаћа тромесечно унапред.

Прва редовна скупштина одржана 25. августа 1929. год. донела је буџет, којим је висина чланарине одређена на 60.— дин. месечно, која се, како је то § 62. пословника предвиђено, имала плаћати тромесечно унапред. Обавеза плаћања чланског улога настала је за чланове 1. јула 1929. год., што значи, да су адвокати ове Коморе имали уплатити за два тромесечја исте године по 180.— дин. — свега 360.— динара.

Нажалост приличан број адвоката-чланова Коморе ни до данас није платио не само чланарину за 1929. год. него ни за 1930. годину. Што је најгоре, међу адвокатима, који не плаћају чланарину налази се добар број и таквих, који се никако не би могли изговарати рђавим материјалним стањем чак да је чланарина неколико пута већа.

Комора је у почетку сваког тромесечја слала члановима писмене позиве за плаћање чланарине уз прилог чека поштанске штедионице, па кад се позиву који од адвоката није одазвао, Комора му је послала писмену опомену приложивши опет чек поштанске штедионице, али ни то није било довољно. Ипак, како је напред речено, приличан број адвоката није испунио своју дужност у погледу плаћања чланског улога. Овде се адвокати могу поделити у неколико категорија и то: на оне, који чланарину плаћају редовно чим добију од Коморе писмени позив у почетку сваког тромесечја; на оне који плаћају улог за свако тромесечје, али после опомене; на оне, који су стално у задоцњењу за по које тромесечје, и најзад на оне, који никако нису платили члански улог од оснивања Коморе до данас.

Поводом оваквог стања ствари, Комора је тражила егзекутивну наплату чланарине против свих оних адвоката, који исту нису платили за 1929. год. Ово је Комора учинила по овлашћењу, које јој даје § 44. под г) Зак. о адвокатима, по коме се одлуке Одбора Коморе о приносима, који се имају платити Комори, сматрају за извршне у смислу Закона о извршењу.

Свих дана Комора ће исто тако тражити егзекутивну наплату неплаћене чланарине

WWW.LINU.JB.PE
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

за 1930. год., али се неће задржати само на томе, већ ће предузети и друге мере против свих оних чланова, који не испуњавају своје дужности према Комори.

Овим путем позивају се и последњи пут сви чланови, који нису платили члански улог, да то одмах учине, јер нити је допуштено нити је колегијално, да само један број адвоката издржава нашу заједничку установу. Генерације адвокатске залагале су се свим својим силама, да се донесе један савремен Закон о адвокатима, да се створи адвокатска комора, која је адвокатском реду донела давно жељену сталешку аутономију, па није никако у реду, да се један део колега без икаква оправдана разлога оглушује о своје основе дужности према својој комори.

Промена адресе.

Комори је потребно да у свако доба зна тачну адресу сваког свог члана. Многи адвокати пак пропуштају да обавесте на време Комору о промени своје адресе или ако то и учине, не воде рачуна о пропису § 61. става III пословника Коморе, по коме се за измену адреса у именику плаћа и 20.— дин. у готову, већ просто обавесте Комору актом.

До сада није било ниједнога случаја, да је ма који адвокат са територије ове Коморе изван Београда пријавио промену своје адресе. Стоји заиста факат, да се адресе ових колега много ређе мењају но адресе колега из Београда, али постоји ипак бојазан, да је ипак било које промене адресе, а да о томе Комора није обавештена.

Питање промене адресе много је важније код колега у Београду, где су исте много чешће. У Београду се дешава често, да ни власти ни Комора не могу да пронађу неког адвоката, који је променио адресу а Комору није обавестио. За Београд специјално има и друга једна ствар. Недавно је општина Београдска мењала и називе појединих улица и готово све досадање бројеве кућа. Овде у ствари није сам адвокат променио адресу, већ је ту измену учинила Београдска општина, али је ипак дужност сваког адвоката, да и о таквој промени адресе Комору обавести. Овакви адвокати нису дужни платити коморску таксу од 20.— дин. Довољно је да Комору актом обавесте. Сви други, који су сами променили адресу због тога, што су преселили своју канцеларију из једне у другу зграду које немају исти број, па макар лежале једна уз другу, дужни су да уз акт о промени адресе приложе и коморску таксу од 20.— динара у готову.

Пријава промене адресе дужност је сваког члана ове Коморе. Константовано је много случајева, да адвокати ту своју дужност не врше. Комора до сада против таквих адвоката није предузела никакве кораке али ће у будуће то чинити и казниће сваког ко се огреши о ову своју дужност, у толико пре, што су Комори баш сада потребни тачни подаци о адресама адвоката ради штампања азбучног именика адвоката у смислу §-а 47. пословника Коморе, јер Комора не може дозволити да штампа поменути именик, који ће од самог почетка бити нетачан.

Карта идентитета.

По § 64. пословника Коморе сваки адвокат и адв. приправник дужан је, у року од два месеца од кад пословник ступи на снагу, прибавити од Коморе и увек собом носити карту идентитета, на којој ће бити означено његово презиме и име, звање, место пословног седишта, а утиснута и његова фотографија из времена издања карте.

Пословници Коморе ступили су на снагу 5. октобра 1929. год., али ни до данашњег дана сви адвокати нису се снабдели картом идентитета. Иако је пропис § 64. пословника категоричан, ипак добар део адвоката није извршио своју дужност. Комора ни поводом пропуштања ове дужности није још предузимала никакве мере против адвоката, који се нису снабдели картом идентитета, али овакво стање у будуће не може да толерира.

С тога се позивају сви адвокати, који досада нису прибавили карту идентитета, да то у најкраћем року учине, јер ће Одбор Коморе на основу овлашћења из Зак. о адвокатима такве адвокате кажњавати.

Како се прибавља карта идентитета и шта се са истом ради нарочито на случај смрти, оставке на звање, брисањем из именика или суспензије, речено је детаљно у §-у 64. пословника Коморе, који је, Комора бар верурје до сада набавио сваки адвокат.

Уписани у именик адвоката :

1. Иванишевић Љубомир Д-р који се преселио из Мостара у Београд
2. Бехмен Шефкија Д-р са седиштем канцеларије у Београду
3. Марковић Веса са седиштем канцеларије у Београду
4. Ласић Хенрик Стојан Д-р са седиштем канцеларије у Београду
5. Мијатовић Славко са седиштем канцеларије у Београду
6. Стаменовић Христа Д-р са седиштем канцеларије у Алексинцу.

7. Рајковић Богомир Д-р са седиштем канцеларије у Београду

8. Холендер Јосип Д-р са седиштем канцеларије у Београду

Избрисани из именика адвоката:

1. Нешић Димитрије — Јагодина због ступања у државну службу

2. Хајдук-Вељковић Владимир — Паланка због ступања у државну службу

3. Пишкулић Звонимир Д-р због пресељења у Нови Сад

4. Матић Обрад због ступања у државну службу

Преселио канцеларију

1. Стаменовић Христа Д-р из Алексинца у Београд.

Уписани у именик адв. приправника :

1. Којић Ст. Страхиња на вежби код Вилдовића Милутина, адв. Београд

2. Блажић Михаило на вежби код Јоцића Чедомира, адв. Београд

3. Живковић Божидар на вежби код Живковића Љубомира Д-р, адв. — Крагујевац

4. Николић Момир на вежби код Васића Драгише, адв. — Београд

5. Бранковић Недељко на вежби код Аћимовића Милана — Београд

6. Боновић Никола на вежби код Здравковића Драгише, адв. — Београд

7. Топаловић Горољуб на вежби код Шушића Живка, адв. — Београд

Избрисани из именика адв. приправника:

1. Савић Марта због ступања у суд на бесплатну вежбу

2. Гајић Ив. Александар, ради одлужења рока у кадру

3. Јањић Љ. Стеван, ради одслужења рока у кадру

4. Реткин П. Владимир, прекинуо вежбу

5. Тајтац Живко ради одслужења рока у кадру

6. Иванић Антун због пресељења на терит. Загребачке Адвокатске Коморе

7. Трипковић Душан, због ступања у државну службу

8. Батавељић Владан, ради одслужења рока у кадру

Променили канцеларије :

1. Станковић Милош био код Арсеновића Милоја сада код Татића Славка адв. у Београду

2. Перић Илија био код Равника Јоже Д-р сада код Радовића Блажа, адв. у Београду

3. Петковић Василије М. био код Тодоровића Павла сада код Здравковића Драгише, адв. у Београду

П Р А В И Л А

Пензионог Фонда Адвокатске Коморе у Београду.

Ванредна Скупштина Адвокатске Коморе у Београду одржана на дан 7. децембра 1930. год. основала је у смислу наређења § 118. Зак. о адвокатима пензиони фонд и за управу тим фондом прописала следећа

П Р А В И Л А :

§ 1.

Пензиони фонд служи осигурању адвоката у случају старости, изнемоглости и несреће, а на случај смрти њиховим удовама и деци.

§ 2.

Сви адвокати уписани у именик Адвокатске Коморе морају бити чланови овога фонда. Адвокати чланови фонда који из односа јавне службе имају пензију преко 2.400.— дин. месечно могу бити чланови само најнижега платежног разреда. Чланови фонда који су били адвокати на дан ступања на снагу ових правила, а старији су од 55 година морају се у року од једне године рачунајући од дана ступања на снагу ових правила изјаснити ако желе осигурање.

У том случају дужни су разлику улога од 55 година надаље платити најдаље у року од 3 године, рачунајући од дана изјашњења. Начин уплате одређује управни одбор пензионог фонда. Они су дужни уплаћивати посмртнину и имају право на исту.

§ 3.

Средства су фонда :

1. прописани редовни месечни улози адвоката ;

2. уписнина коју плаћа сваки адвокат члан фонда у 50.— динара приликом уписа у фонд ;

3. посмртни улози од по 50.— динара које плаћа сваки адвокат члан фонда чим који члан фонда умре ;

4. прилози Адвокатске Коморе ;

5. државне и друге потпоре и дотације, наслеђа, легати, поклони фонду и добротворни улози ; и

6. приходи од свеукупне имовине фонда.

§ 4.

Сваки члан фонда плаћа на име редовног месечног пензијског улога по своме избору: 500.—, 400.—, 300.—, 250.—, 200.— или 150.— динара.

Ако се адвокат за тридесет дана од дана уписа у именик не изјасни у погледу висине улога, уписује се у најнижи платежни разред са улогом од 150.— динара.

§ 5.

Чланови фонда уживају следећа права:

1. У случају трајне изнемоглости (инвалидности) на месечну ренту у шестоструком износу у §-у 4. наведених месечних улога, т.ј. 3.000.—, 2.400.—, 1.800.— 1.500.—, 1.200.— или 900.— динара.

Право на ову врсту ренте има сваки члан фонда који је због телесне или душевне изнемоглости неспособан за вршење свог редовног позива, па га, због тога, и не врши.

Кад изнемоглост престане, престаје и право на ову врсту ренте.

Изнемоглост (инвалидност) и оздрављење утврђује се по лекарском прегледу од три лекара које одређује управни одбор фонда.

За време док члан фонда прима ову врсту ренте, ослобођен је плаћања редовних месечних улога и посмртног улога.

2. У случају старости на месечну ренту (старачку ренту) у шестоструком износу у §-у 4. наведених месечних улога, т.ј. 3.000.— 2.400.—, 1.800.—, 1.500.—, 1.200.— или 900.— динара месечно ако су навршили старост од 65 година и ако су улагали у фонд најмање 10 година.

Иако је, по испуњењу предњих услова члан фонда стекао право на старачку ренту, он на њу нема права и она му се неће исплаћивати ако и даље буде обављао адвокатску.

3. Кад члан фонда умре добијају укупно његова удова и брачна деца, а ако ових нема, онда његови родитељи толико пута по 50.— динара колико има адвоката чланова фонда. Ако члан фонда нема ни удову ни децу ни родитеља, фонд плаћа, односно накнађује трошкове погребња, који доликује сталежу адвокатском.

4. По смртности члана фонда прима његова удова месечну ренту (удовичку ренту) у троструком износу у §-у 4. наведених месечних улога, т.ј. 1.500.—, 1.200.—, 900.—, 750.—, 600.— или 450.— динара месечно.

Право на ову ренту нема удова;

а) — за коју се извршном судском пресудом докаже да је крива за смрт свога мужа;

б) — ако је ступила у брак са чланом фонда који је био старији од 60 година или ако је ступила у брак са чланом фонда у часу када је он уживао инвалидску ренту; и

в) — која нема права на удовичку ужитак по прописима Грађ. Законика.

5. Брачна деца члана фонда добијају по његовој смрти, а за време док удова прима своју удовичку ренту, месечну ренту (дечију ренту) до своје пунолетности у једноструком износу у §-у 4. наведених месечних улога, т.ј. по 500.—, 300.—, 250.— или 150.— динара, а по смрти удовиној или ако она из предвиђених узрока не прима своју ренту или се ње одрече, још и за једну половину више од месечних редовних улога члана фонда, т.ј. по 750.—, 600.—, 450.—, 375.—, 300.— или 225.— динара.

Укупан износ ове дечије ренте ограничен је на троје деце тако да се већи број од троје деце не узима у обзир приликом одмеравања.

И после своје пунолетности деца члана фонда добијају дечију ренту у смислу предњих прописа.

а) — ако су деца због својих телесних или душевних недостатака неспособна за привређивање и

б) — до навршене двадесет четврте године живота ако су деца на редовном школовању и не могу се сама издржавати.

Удајом женска деца и пре пунолетства губе право на ову ренту.

§ 6.

Члану фонда је дозвољен прелазак у виши платежни разред али само по лекарском прегледу и по одобрењу Управног Одбора Пензионог Фонда. Члан фонда, коме се одобри овај прелазак у виши платежни разред, мора тада да доплати сву разлику између нижег и вишег платежног разреда која је настала у часу његовог ступања у чланство фонда. Ако члан фонда умре у току прве три године по преласку у виши платежни разред, онда они који имају права на ренту примају само ону ренту која би им припала пре преласка члана фонда у виши платежни разред, а Пензиони Фонд је дужан њима повратити без интереса сву уплаћену разлику између нижега и вишега платежног разреда.

Ако члан фонда пређе у нижи платежни разред Пензиони Фонд му враћа без интереса 80% плаћене разлике.

§ 7.

Ако који адвокат пређе из друге адвокатске коморе у Београдску, мора у одређеним месечним обrocима и у току прве године доплатити све улоге предвиђене овим Правилима, сем посмртног, који су нарасли за време док је вршио свој позив

адвокатски али само од времена оснивања овога фонда па на даље.

Ако такав члан фонда умре у часу када још није био уплатио све доспеле улоге, његова удова и деца немају права на ренту, удовичку или дечију, и тада се већ плаћени улози враћају без интереса наследницима умрлога.

Ако који члан фонда пређе у другу коју адвокатску комору у Краљевини Југославији, Пензиони Фонд му враћа 80% плаћених улога без интереса.

§ 8.

Улози (премија) плаћају се месечно унапред, и то најдаље до 15. у месецу.

Фонд исплаћује ренте месечно унапред. За исплату ренте не рачуна се календарски месец у коме је настало право на ренту.

§ 9.

После двадесетпетогодишњег плаћања, члан фонда је ослобођен даљег плаћања за Пензиони Фонд и ужива сва права која су предвиђена у овим правилима. Ово ослобођење не важи за плаћање посмртног улога.

§ 10.

Члан фонда који је избрисан из именика адвоката може и даље остати члан фонда ако у року од 15 дана по брисању да писмену изјаву о продужењу чланства. Не учини ли то у остављеном року, престаје бити члан фонда и фонд му повраћа без интереса 70% уплаћених улога.

Од овога се изузимају адвокати чланови фонда који су избрисани из именика по извршној пресуди надлежног суда. Њима се по брисању враћа без интереса 50% уплаћених улога и они престају бити чланови фонда.

§ 11.

Ако је члан фонда са плаћањем улога у доцњи, управни одбор Пензионог Фонда о томе ће известити одбор адвокатске коморе са тачним назначењем закаснелих уплата како би комора неуплаћене улоге наплатила са 6% год. интереса од дана задоцњења до уплате и фонду послала.

У случају сеспензије члана фонда, неуплаћени месечни улози наплаћују се тек по окончању суспензије и то у оброцима које одреди управни одбор фонда на молбу таквог члана фонда.

Ненаплаћени улози одбијају се у целини по смрти члана фонда од посмртнине,

односно од неисплаћених месечних ренти у висини месечних улога предвиђених у § 4. ових Правила.

§ 12.

Ако члан фонда који је избрисан из именика адвоката и који је наставио чланство фонда у смислу става првог § 10. ових Правила не поступи по наређењу става првог § 8. ових Правила, престаје бити члан фонда и њему фонд повраћа без интереса 70% уплаћених улога.

§ 13.

Имовина Пензионог Фонда се сме уложити само :

1. У државне хартије од вредности и оне за које држава гарантује ;
2. у непокретности ;
3. као улог код Државне Хипотекарне Банке.

§ 14.

Пензиони Фонд је правно лице, те може у своје име прибавити права и преузимати обавезе, тужити и бити тужен. За своје обавезе јамчи фонд целокупном својом имовином.

§ 15.

Органи Пензионог Фонда су :

- а) Скупштина ;
- б) Управни одбор ;
- в) Надзорни одбор и
- г) Избрани суд.

§ 16.

На скупштини имају активно и пасивно изборно право само адвокати чланови фонда и који су своје улоге уплатили.

Адвокати чланови фонда који живе ван Београда могу са овереним пуномоћијем поверити заступање на скупштини другом присутном адвокату члану фонда. Ова се пуномоћија морају пре отварања скупштине предати председнику скупштине.

§ 17.

Редовна се скупштина сазива сваке године у Београду у месецу октобру са писменим позивом свима адвокатима члановима фонда. У томе позиву мора бити назначено: где ће се скупштина одржати, у колико часова и дневни ред, а сам позив на скупштину мора бити упућен члановима фонда најдаље на 14 дана пре скупштине и објављен преко „Службених Новина”.

Ванредна скупштина се сазива на исти начин као и редовна и то онда када управни одбор нађе да је треба сазвати.

www.ub.gov.rs
Управни одбор је дужан да сазове ванредну скупштину и онда :

а) кад надзорни одбор захтева њено сазивање :

б) кад њено сазивање писмено затражи најмање једна четвртина адвоката чланова фонда са назначењем предмета о коме треба ванредна скупштина да решава.

У случајевима под а) и б) дужан је управни одбор да сазове ванредну скупштину најдаље за месец дана од дана упућеног захтева, што ако не учини, ванредну ће скупштину сазвати одбор Адвокатске коморе.

§ 18.

Редовна скупштина решава ове послове:

1. даје разрешницу управном и надзорном одбору;
2. потврђује рачунске закључке по предлогу надзор. одбора;
3. одобрава прорачуне;
4. бира претседника и 12 чланова управног одбора;
5. бира 7 чланова надзорног одбора;
6. бира 3 члана и толико заменика за за изабрани суд;
7. решава о измени и допуни правила;
8. решава о предлозима управног и надзорног одбора или о предлозима најмање десет адвоката чланова фонда ако су ти предлози били пријављени на осам дана пре скупштине.

§ 19.

Скупштина може решавати ако је на њој присутно најмање једна десетина адвоката чланова фонда. За одлучивање о промени правила у погледу висине месечних улога, на скупштини морају бити присутни најмање једна трећина адвоката чланова фонда. Такву одлуку морају прихватити најмање две трећине присутних, односно заступаних чланова фонда. Остале одлуке доносе се већином гласова. У случају равне поделе гласова, предлог је одбачен.

Не буде ли се скупштина могла одржати због недовољног броја присутних чланова фонда, друга ће се одржати у року од месец дана, па ма колико да је присутних чланова фонда.

§ 20.

Избор управног и надзорног одбора врши се сваке три године, а управни је одбор овлашћен да на место умрлог или иступившег члана одбора изабере другог.

У случају смрти претседника управног одбора или ако он иступи из чланства фон-

да њега до прве редовне скупштине замењује потпретседник или, ако је овај спречен, најстарији члан управног одбора.

§ 21.

Фондом рукује и управља управни одбор који се састоји из претседника и 12 одборника. Претседник и најмање 7 одборника морају бити из Београда.

Потпретседника, секретара и благајника бира сам управни одбор из своје средине.

Претседник, а у његовој спречености потпретседник, заступа управни одбор; потписује са секретаром сва административна а са благајником благајничка акта, сазива одборске седнице и све скупштине којима и председава.

Секретар води све канцеларијске послове као и скупштински записник, а благајник благајничке књиге под сталним надзором претседника и осталих чланова управног одбора.

Одлуке своје управни одбор доноси већином гласова. За важност одлуке треба да је присутно најмање шест одборника поред претседника или онога који га заступа. Одлуке се уписују у записник који потписују сви чланови Управног одбора који су учествовали у одлучивању.

Чланови управног одбора врше своју дужност бесплатно; али издатци које учине чланови управног одбора у интересу фонда по решењу управног одбора, имају се исплатити из касе фонда.

Потребно особље за рад у фонду поставља управни одбор.

Своју одлуку о праву на ренту управни одбор је дужан донети у року од 15 дана од дана пријема молбе.

§ 22.

Надзор над управом фонда врши надзорни одбор који се састоји из 7 чланова од којих четворица морају бити из Београда.

Надзорни одбор бира сам из своје средине претседника. Члан надзорног одбора не може бити и члан управног одбора. Надзорни одбор води надзор над целокупним пословањем управе, прегледа благајничке књиге, закључке и биланс и о томе подноси извештаје редовној скупштини стављајући уједно и своје предлоге.

Одлуке своје надзорни одбор доноси већином гласова. За важност одлуке треба да је присутно најмање 4 одборника.

Претседник надзорног одбора има права присуствовати седницама управног одбора са саветујућим гласом.

И управни и надзорни одбор воде записнике својих седница које потписују сви присутних чланова.

§ 23.

Избрани суд састоји се из пет чланова и три заменика који не смеју бити чланови управног или надзорног одбора. Редовна скупштина бира три члана изабраног суда и сва три заменика, а по једнога члана изабраног суда бирају управни одбор и жалилац за сваки случај жалбе.

§ 24.

Противу одлуке управног одбора може се изјавити жалба изабраном суду у року од 15 дана по пријему одлуке. Дан пријема одлуке не рачуна се у рок. Жалба дата пошти на рецепис сматра се да је примљена онога дана када је пошти предата. Ако последњи дан рока падне у празнични дан, узима се да је први радни дан по празнику дан рока. Жалба се упућује Изабраном суду пензионог фонда а предаје се управном одбору Пензионог фонда. Примљена жалба са свима актима предаје се изабраном суду најдаље у року од пет дана.

Одлуке изабраног суда су извршне.

Своје одлуке избрани суд доноси писмено и доставља их странкама на рецепис преко управног одбора. „Регистар одлука изабраног суда“ чува се у архиви фонда.

§ 25.

Управа фонда стоји под врховним надзором одбора адвокатске коморе у Београду, који има права преко свога председника или његовог заменика присуствовати свима седницама управног одбора са саветујућим гласом.

На крају свакога полугођа мора управни одбор предати одбору адвокатске коморе у Београду свој рачунски закључак, извештај о имовном стању фонда, статистичке податке и веран препис записника скупштинскога рада.

§ 26.

Одбор Адвокатске коморе у Београду има права управу фонда распустити кад дисциплинско веће адвокатске коморе одлучи:

1. — да се управни одбор огрешио у своје пословању, којим је злонамерно или из великог небрежења нашкодио интересима фонда и

2. — да је управни одбор прекорачио делокруг рада датог му овим правилима.

У случају распуста управног одбора, послове фонда води одбор адвокатске коморе у Београду, који мора за 15 дана позвати скупштину ради бирања нове управе.

Та се скупштина мора одржати најдаље за месец дана по позиву, а њој претседава претседник, односно заменик претседника адвокатске коморе.

§ 27.

За све послове извршене у оквиру ових правила, Пензион фонд је ослобођен свих такса и јавних дажбина.

Прелазна и завршна наређења.

§ 28.

Адвокати већ уписани у именик адвокатске коморе у Београду, дужни су у року од 30 дана по ступању на снагу ових Правила изјаснити се у погледу висине улога. Не учине ли то, уписују се у најнижи платежни разред.

§ 29.

Одредбе § 7. правила вредеће дотле док адвокатска комора у Београду, у погледу обрачунавања улога и осигурања не склопи посебне аранжмане са другим адвокатским коморама у држави.

§ 30.

Прву скупштину сазиваће и њом руководити претседник, односно заменик претседника адвокатске коморе у Београду.

§ 31.

Ова правила ступају на снагу првог дана идућег месеца по објави у „Службеним Новинама“.

Н А Р Е Д Б А

Одбора Адвокатске коморе у Београду свима својим члановима.

Многи адвокати ни до данас нису саобразили своје адвокатске табле пропису врло јасног §-а 69. Пословника Коморе и ако је од ступања истог на снагу протекло више од године дана. У поменутом пропису Правилника тачно је назначено, каква сме да буде адвокатска табла и где иста сме да буде изложена. Адвокати који се греше о овај пропис, чине дисциплинску кривицу према тач. 11. §-а 73. пословника.

Пре него што би предузела мере да осигура дужно поштовање зак. прописима, одбор коморе свима члановима оставља рок до конца ове године и позива их да у истом саобразе своје адвокатске табле пропису § 69. Пословника, јер ће у противном, одмах по истеку означеног рока оптужити Дисциплинском Већу сваког адвоката, који по овој наредби не буде поступио.

Бр. 2213 10. децембра 1930. г. у Београду.

Секретар,

Претседник,

Мим. У. Благојевић, с. р. О. Б. Благојевић, с. р.

WWW.UNICRS
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Оцене и прикази

Окућје

Уредништво **Економиста** издало је, као бр. 5 своје библиотеке, велику економско-правну и социјално-политичку расправу г. Јеленка Петровића: **Окућје или Заштита земљорадничког минимума** (§ 471 тач. 4-а Грађ. Суд. Поступка и односне одредбе пореских, царинских и монополских закона).

Расправа има опширан увод, три дела и завршетак, и износи 448 страна збијенога слога. У уводу је изложено постање слободног сеоског поседа у Србији, наиме, како је земља из зависног спахиског односа под Турцима, са успехом Српске револуције, прешла у слободан посед сељака. У првом делу изнета је историја окућја почев од стране кнеза Милоша па све до најновијег времена. У другом делу изложена је и претресена правна примена окућја. У трећем делу показане су измене кредитних услова и правног положаја окућја, нарочито према Закону о Привилегованој аграрној банци. У завршетку је писац бацио општи поглед на цело излагање, и извео закључак да установу окућја не треба ни пошто укидати. Окућје је имало успеха и у економском и у моралном погледу: оно је дејствовало да сељак остане власник земље, и да се не створи велики посед, и оно је доприносило да сељак има више љубави према држави. Окућје треба само реформисати прилагођавајући га новчаној привреди и потреби земљорадничког кредита, тако што заштита земљорадничког минимума не би важила према Привилегованој аграрној банци и земљорадничким задругама, а важила би према свима осталим повериоцима. Земља је монопол и дар при-

роде, неумножива, обрадна творевина прошлих покољења, историска тековина целог народа, и зато она не треба да је предмет незаслужене ренте. Као природни монопол и неумножива, земља треба да служи на корист свију за исхрану свију, а преко власника земљорадника који је обрађују. Земља треба да припада само земљорадницима.

Да се ипак не би створио велики посед и пролетаријат на селу, писац предвиђа не само неутуђив и недељив земљораднички минимум земље него и максимум поседа. Неземљорадници (трговци, занатлије, индустријалци, чиновници и т. д.) имали би права на земљиште само за куће за становање и за постројења своје радиности. У гранама радиности ван пољопривреде лични рад и појединачна способност јесу потпуни ствараоци економских добара и услуга, и стога привреда и тековина у њима треба да је слободна и неограничена. Тако склопљени привредни систем из ограниченог пољопривредног поретка и слободног поретка осталих радиности одговара најбоље схватању нашега народа (уколико он није био под страним утицајем о привредном и социјално-политичком поретку, и уједно пружа могућност и јемства за складан, миран и правилан привредни развитак и за независан национално-државни живот нашег народа.

Цена је књизи 100 динара. Књижарима и појединцима који поруче више од 2 примерака попуст 30%. Новац послати: упутицом уредништву **Економиста**, Београд, Поенкарева ул. бр. 25, или по чековном рачуну бр. 53.017.

Ч и т у љ а

Смрт Сотира Аранђеловића

адвоката из Београда

На дан 22. новембра 1930. год. умро је Сотир Аранђеловић адвокат из Београда а сутрадан сахрањен уз учешће својих многобројних другова, пријатеља и поштовалаца.

Како је пок. Сотир био један од угледних адвоката Београдска адвокатска комора узела је видног удела у погребу пок. Сотира положив свој венац на одар његов и

опростив се с њим лепим говором госп. Аце Павловића, адв. оvd. члана Одбора Коморе.

Смрћу пок. Сотира Београдска адвокатска комора изгубила је виђеног члана а уз то и једног од чланова дисциплинског суда за адвокате при Касационом Суду, на које је звање пок. Сотир био изабран и које је звање с чашћу одправљао.

Београдска адвокатска комора и на овај начин одаје пошту своме члану пок. Сотиру и жали његову смрт.